

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

7 (1), Bahar / 2020: 255-285.

ALİ TANTÂVÎ'NİN "İKİ YETİM (YETİMÂN)" ADLI HİKÂYESİNİN TAHLİLİ
Analysis of Ali Tantavi's "Two Orphans" Story

Zeynep ARKAN

Dr. Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü,
arkanzeynep@hotmail.com, Orcid No: 0000-0003- 0534-186X.

Hakemler / Referees:

Prof. Dr. Musa YILDIZ / Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Sultan ŞİMŞEK/ İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received: 14 Mayıs / May 2020
Kabul Tarihi / Accepted: 27 Mayıs / May 2020
Yayın Tarihi / Published: 30 Haziran / July 2020
Cilt / Volume: 7
Sayı / Issue: 1
Sayfa / Pages: 255-285

Atıf / Cite as: Arkan, Zeynep. "Ali Tantâvî'nin "İki Yetim (Yetîmân)" Adlı Hikâyesinin Tahlili"
[Analysis of Ali Tantavi's Story of "Two Orphans"]. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*
Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty 7/1, (2020): 255-285.

Doi: <https://doi.org/10.17859/pauifd.723280>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, İthenticate intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with İthenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

www.dergipark.gov.tr/pauifd

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD), 7 (1) 2020: 255-285
ALİ TANTÂVÎ'NİN İKİ YETİM (YETİMÂN) ADLI HİKÂYESİNİN TAHLİLİ

Zeynep ARKAN*

Öz:

Suriyeli hikâye yazarlarının ilklerinden kabul edilen Edebiyatçı Ali Tantâvî; 1909-1999 yılları arasında yaşamış, öğretmen, hâkim, yargıç ve müsteşar olarak Suriye, Bağdat, Kerkük, Basra ve Beyrut'ta görevler yapmıştır. Bu çalışmalarının yanı sıra çeşitli dergi ve gazetelerde çoğunluğu makale türünde olan yazılar yazmıştır. Edebî, dinî, tarihî, hatîrât ve gezi başlıklarında toplanan eserleri arasında biri çocuklara yönelik olmak üzere üç öykü kitabı yer almaktadır: Tarihi konuları içeren *Kısa mine't-tarih* ve *Hikâyât mine't-tarih* ve gerçek hayattan kesitler sunan *Kısa mine'l-hayât*. Bu çalışmada Tantâvî'nin *Kısa mine'l-hayât* adlı kitabında yer alan "İki Yetim (Yetîmân)" adlı hikâyesinin tahlili yapılmıştır. Hikâyede; annesini kaybetmiş olan on dört ve altı yaşlarında iki çocuğun üvey annelerinin gelişi ile zorlaşan hayatları anlatılmaktadır. Başkalarının yanında iyi, kimse olmadığına kötü davranan bir üvey anne ve yeni eşinin dolduruşlarıyla artık çocuklarına vicdansız ve merhametsiz davranan bir babanın yaşamlarından kesitler sunulmaktadır. Öykünün sonunda çocuklar mezarlıkta annelerine sığınmış olarak bulunmuşlardır. Bu çalışma hikâyenin konusu, özeti, kahramanları, anlatım teknikleri ve dil özelliklerini içermektedir. Ayrıca çalışmanın sonuna değerlendirme, yazarın biyografisi ve Arapça orijinalinden çevirisi eklenmiştir. **Anahtar Kelimeler:** Arap Edebiyatı, Suriye Edebiyatı, Hikâye İncelemesi, Ali Tantâvî, İki Yetim.

Analysis of Ali Tantavi's "Two Orphans" Story

Abstract:

The literary writer Ali Tantâvî, who is accepted as one of the first Syrian story writers lived between 1909-1999 and served as a teacher, judge, and undersecretary in Syria, Baghdad, Kirkuk, Basra and Beirut. In addition to these works, he has written articles in various magazines and newspapers. There are three story books, one of which is directed towards children, among his other work collection consists of subjects on literary, religious, historical, memoirs and travel: *Kısa mine't-tarih* and *Hikâyât-mine't-tarih* which includes historical subjects, *Kısa mine'l-hayât (present life)* presents real-life events. In this study, a short analysis of the story "Two Orphans (Yetîmân)" in Tantâvî's book titled *Kısa mine'l-hayât* was made. The story is about, two children of fourteen and six years old, who have lost their mother, and their lives, which have become very difficult due to the arrival of their stepmother. The story portrays life events of a stepmother, who behaves well when everybody is around, but very badly when there is nobody else, she incites the father and the children are now presented with a father who is unscrupulous and merciless to their children. At the end of the story, the children are found refuge in their mother's grave in the cemetery. In this

* Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, arkanzeynep@hotmail.com, Orcid No: 0000-0003- 0534-186X.

study, the subject of the story, the abstract, the heroes, the narrative techniques and the language features are included. In addition, at the end of the study, the translation made from the original in Arabic, an evaluation and biography of the author were added.

Keywords: Arabic Literature, Syrian Literature, Story Analysis, Ali Tantavi, Two Orphans.

STRUCTURED ABSTRACT

Ali Tantavî' who has works on literary, religious, historical, memoirs and travel in various newspapers and magazines has three storybooks. These books are titled *Kısa mine't-tarîh* and *Hikâyat-mine't-tarîh* which includes historical subjects. *Kısa mine'l-hayât* has eight stories that present real-life events. In these stories, the beauties of living a virtuous life are told. It also draws attention to the bad consequences of a lifestyle devoid of moral values.

In this study, the story of "Two Orphans (Yetimân)" which has been analyzed, shows the harm caused by a stepmother who has no moral values to Macit and his sibling. The stepmother, who looks and treats everyone good, exhibits quite bad attitudes and behavior towards the children when their fathers are not at home and leave them starving. The father, who is unaware of his children's experiences when he is not at home, comes to his wife's egging the children and takes an angry attitude towards his children by being unscrupulous. He is no longer as kind as before, in fact for them not to get spoiled, or encouraged he does not even smile. He thinks that giving manners is through beating which makes the already difficult life of the children unbearable.

The stepmother and father show all their love and affection to, the youngest child in the house their daughter. One day, at the end of the chain of events that arise due to a piece of chocolate in the house, where unhappiness and unrest is found, Macit thinks that his dream is real with the impact of the pain he experiences and takes his sibling with him to go to his mother, who he thinks called them. He could not find a solution to his problems and expectations, could not bear his frustrations any more, surrendered to despair, was overwhelmed by a hopeless solution, and at last thought, the dream was real and went to his mother to seek refuge. The night guards found them at the cemetery and immediately took them to the hospital. However, a miracle is required for the survival of the little girl, who is dying of starvation, cold and fear, and her older brother who has a fever.

The story is focused on the life of fourteen-year-old Macit, who lost his mother, and his six-year-old sister, whose life turned to hell with her stepmother coming home which has a plot that is quite possible to live idaily life. In the story in which a pessimistic mood prevails, the main theme is moral virtues such as justice, compassion, mercy, virtue, not lying, not acting hypocritically in the axis of the stepmother and father. The place where the story takes place is a house where happiness and peace exist according to the defined time or where merciless and unscrupulousness is displayed. In addition, another mentioned place is a cemetery where children are found by night watchers. In the story, it was observed that all the events took place in a one-day period and the children were in the cemetery the next morning. The events have been set forth only in important aspects, not in detail. Other narrative techniques such as summarizing, explaining and internal analysis are included in the story where dialogue, return technique and internal monologue stand out. Alongside these, metaphors symbols are also included. It is remarkable that the stepmother is compared to the devil and the serpent, and the symbolization of the mother is peace while the little sister and the servants are symbolized.

The writer who values Arabic very much and sees it as one of the influential factors that will provide Islamic unity; used Standart Arabic in the story called Two Orphans and avoided dialects with two exceptions. He also finished his story with a tragedy and exemplified the painful consequences that could be caused by the loss of moral virtues.

Also, the author emphasizes the importance of being kind, compassionate and affectionate especially in relation with children and also underlines the concept of "mother" as a source of happiness and peace in the family. However, being evil, cruel, liar, insidious, insincere bargaining and hypocritical, symbolized by the stepmother, reveals the destruction of the psychology of children. Although the little girl was hungry, she did not eat the chocolate piece, she refused to go to the stepmother who she thought was her mother, Macit's most valuable asset was his notebook that was ruthlessly torn to increase his pain, being locked in the dining room, a little six-year-old child was always hungry and crying with starvation. Pessimism in the story makes it more valuable and draw attention to their main themes. One of the important messages of the story was dramatized by the fact that the children could not take refuge in the father, as a result of what they did, because of their carelessness and selfishness. The impact of exemplary families, which are a source of peace and happiness, on children is shown through reverse sampling.

On the other hand, the story with its chain of events that can be experienced in a family environment and draws attention with its strong strength and realism. A stepmother and a father who persecutes their children with the egging of their new wife are real facts that exist in society. This realism is supported by psychological analysis. In addition, the depictions in the story are also very successful. It enables the events to be revived in the eyes of the reader. With this story, writer Ali Tantâvî recommends being compassionate, fair and shows proper attitudes and behavior. A virtuous life is aimed at raising awareness of the society in matters of a happy and peaceful family.

Keywords: Arabic Literature, Syrian Literature, Story Analysis, Ali Tantavi, Two Orphans.

GİRİŞ

Ali Tantâvî öğretmenlik, hâkimlik, müsteşarlık mesleklerinin yanında çeşitli konularda ve farklı basın yayın organlarında makaleler yazmış, konferanslar vermiş Suriyeli bir yazardır. Edebî, dinî, tarihî, hatîrât alanlarında eserler vermiştir. Bu eserlerinin arasında üç tane hikâye kitabı yer almaktadır. Bu çalışmada bu kitaplardan biri olan *Kısas mine'l-hayât* adlı öykü kitabında yer alan "Yetîmân" adlı hikâye biçimsel ve içerik yönünden araştırılmıştır. İncelemenin sonunda hikâyenin değerlendirilmesi ve yazarın hayatına yer verilmiştir.

A. Şekil (Biçim) Yönüyle İnceleme

Bu incelemede Ali Tantâvî'nin yazdığı "*Kısas mine'l-hayât*" adlı hikâye kitabı kullanılmıştır. Bu kitap 2003 yılında Şam'da bulunan Daru'l-Menâra yayınları tarafından basılmıştır. İncelemesi yapılan "İki Yetim" adlı hikâye, kitabın 9. ve 20. Sayfaları arasında yer almaktadır. Kitabın tamamı 304 sayfadır.

B. İçerik Yönüyle İnceleme

Bu bölümde hikâyenin özeti, tahlili, konusu, türü, bitişi, değerlendirilmesi ve yazarın hayatına yer verilecektir.

1. İki Yetim Adlı Hikâyenin Özeti

Suriye hikâyecilerinin ilklerinden sayılan Ali Tantâvî'nin "*Kısas mine'l hayât*" adlı hikâye kitabında "*Yetîmân*" ismiyle ilk sırada yer alan öyküyü şu şekilde özetlemek mümkündür:

Annesi, babası ve küçük kız kardeşiyle mutlu ve huzurlu bir yaşantısı olan Macit, annesinin beklenmedik ölümünden sonra babasının eve üvey anne getirmesiyle çileli ve cefa dolu bir hayat yaşamaya başlar. Babalarının yanında müşfik ve merhametli, onun yokluğunda zalim ve gaddar olan üvey anne, on dört yaşındaki Macit ve kardeşine hayatı zindan etmektedir. Eşini kaybettikten sonra annelik rolünü de üstlenen sevgi dolu baba, üvey annenin yanlış yönlendirme ve dolduruşlarıyla artık çocuklarına kötü davranmaya başlamıştır. Terbiyenin dayakla olacağını düşünüp çocukların zor yaşamlarını daha da dayanılmaz hale getirmektedir. Bu arada baba ve üvey anne evin en küçük çocuğunu kayırıp tüm ilgilerini bu küçük kızlarına vermektedirler. Bir gün; mutsuzluk ve huzursuzluğun eksik olmadığı evde bir parça çikolata nedeniyle çıkan olaylar zincirinin sonunda Macit, yaşadığı acıların tesiri ile gerçek ile hayal dünyasını birbirine karıştırır ve kardeşini de alarak kendilerini çağırıldığını sandığı annelerinin yanına gider. Mezarlıkta gece bekçileri tarafından bulunan çocuklar hastaneye kaldırılır. Küçük kız açlık, soğuk ve korku nedeniyle ölmek üzeredir. Macit ise ateşler içinde sayıklamaktadır. İki kardeşin kurtulmaları için bir mucize gerekmektedir.

2. Hikâyenin Tahlili

Gündelik, gerçek bir hayattan alınmış ya da alınması mümkün olan olayların belirli bir zaman diliminde, romana göre daha sınırlı bir şekilde anlatılması olan hikâyeler, olay örgüsü, konu, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatıcının bakış açısı, dil ve üslup açılarından tahlil edilerek değerlendirilir.¹ Hikâye tahlili yaparken bu başlıklara sadık kalmak doğru ve yardımcı olacaktır.

Bu bölümde; hikâyenin konusu ve olay örgüsüne, öyküde yer alan asıl karaktere, yardımcı karakterlere, mekânlara, olayların kronolojik sıralamasına, anlatım yöntemi ve bakış açısına, kullanılan tekniklere, sembol ve benzetmeler ile kullanılan dil ve üslup özelliklerine yer verilecektir.

2.1. Hikâyenin Konusu ve Olay Örgüsü

İki Yetim adlı öykü gerçek hayatta karşılaşılabilecek bir vaka ile karşımıza çıkmaktadır. Hikâyenin temel konusu dış dünyaya iyi ve şefkatli görüldüğü halde, çocuklara eziyet eden bir üvey anne, çocuklarının gerçekte yaşadıklarından haberi olmayan, iyi bir baba olmanın çocukları şımartmamak anlamına geldiğini yeni öğrenen ve uygulayan bir baba ile hayatları cehenneme çevrilen çocukların iki küçük dünyalarıdır. Hikâye, küçük bir olay örgüsü etrafında gelişir ve hüzünlü biter. Karamsar bir havanın hâkim olduğu öyküde ana tema; baba-üvey anne ekseninde adalet, şefkat, merhamet, erdemli olma, yalan söylememe, ikiyüzlü davranmama gibi ahlaki erdemlerdir. Bu değerlerin yokluğundan kaynaklanan olumsuzlukların Macit ile kardeşinin dünyalarına nasıl zarar verdikleri açıkça tasvir edilmektedir.

¹ Emine Yaman Boso, *İskender Pala'nın Roman ve Öykülerinde Yapı ve Tema*, (Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 5.

2.2. Hikâyenin Karakterleri

Hikâyenin kahramanlarından beş tanesi gerçek, bir tanesi ise hayalidir. Macit, ismi belirtilmeyen kız kardeşler, üvey anne ve baba gerçek kahramanlardır. Geçmişle beraber anılan ve özlenen anne figürü ise hayalidir.

2.2.1. Hikâyenin Başkahramanları

Ana kahraman, olayların kendi gözünden aktarıldığı, evin en büyük çocuğu, on dört yaşında, lise birinci sınıfa giden Macit'tir. İlkokulda oldukça başarılı olmasına rağmen evdeki ortam nedeniyle artık sınıfını geçememe tehlikesiyle karşı karşıyadır. Annesini ve beraber günlerini çok fazla özlemekte, bazen içinde bulunduğu âni, bazense mutlu geçmişi yaşamaktadır.

Göz önünde olan ikinci kahraman Macit'in altı yaşındaki kız kardeşidir. Tüm öykü boyunca adı belirtilmemiş, farklı durum ve mekânlarda tasviri yapılmış, "zavallı kız çocuğu", "küçük kız", "kız kardeş" şeklinde sıfatlarla bahsi geçmektedir. Annesi hayattayken, ebeveyninin sevdiği, değer verdiği, her istediği yapılan bir bebek olarak ifade edilmektedir. Üvey annenin gelişile ve özellikle bir kardeşin daha katılmasıyla, ev hizmetçisinden daha kötü muamele gören ve sürekli onlara hizmet eden zavallı küçük bir çocuk olmuştur. Üvey anne, ona adıyla bile hitap etmemekte, babasının yanında "kızım" yokken "domuz" diye seslenmektedir. Abiye çektirdiği cefadan sıkıldığında, üvey annenin bir sonraki hedef tahtasıdır. Tüm gün yemek verilmeyen, bir parça ekmekle yaşayan, her zaman aç ve cılız bir çocuktur. Daima korkmuş, ürkmüş, titreyen ve çaresiz bir haldedir.

Hikâyedeki esas kahramanlardan bir diğeri ise üvey anne olup kötülüğün sembolüdür. Eve ilk geldiğinde dudaklarındaki kırmızı rujla Macit tarafından diğerkadınlardan farklı görülen, güzel yüzlü ve iyi giyimli bir kadındır. Şefkatli ve merhametli görüntüsü zamanla şeytanî bir duruma dönüşmüş, kendi kızı doğduktan sonra ise tam bir yılan suretinde vasıflandırılmıştır. Baba eve gelmeden evdeki kötü havayı yok eden, kızları giydirip, süsleyip, iyi anne imajı veren, baba evde yokken ise her türlü zulmü ve işkenceyi üvey çocuklarına reva gören bir zalimdir. Ayrıca babayı elinde tutmakta, çocuklara karşı doldurup, dayak yemelerinden ve kötü muameleyle karşılaşmalarından son derece keyif almaktadır. Bunun yanı sıra çocukları aç bırakıp yemek odasının kapısını devamlı kilitli tutmaktadır. Kendi kızına karşı ise son derece ilgili, sevgi dolu olup yalan söylemekten ve yalan yere yeminler etmekten kaçınmayan biridir. Yüz güzelliğinin ardında fattan bir kişiliği vardır.

Hikâyedeki bir diğerkahraman ise varlığının bir dert, yokluğunun yara olduğu gözlemlenen baba karakteridir. Eşini kaybetmesinin ardından evlatlarına hem anne hem baba olmaya çabalamış, onlara karşı merhamet ve sevgiyle davranmaya gayret etmiştir. Bununla birlikte, yeni karısı eve geldikten sonra değişmiş, onun esiri olmuş, dolduruşlarıyla çocuklarına kötü davranmış, dayağı ve itip kakalamayı terbiye ve disiplin metodu olarak kabullenmiştir. Özellikle çocukları şımartmaması hedefiyle asık suratlı ve çatık kaşlı olmasını talep eden eşinin yönlendirmesiyle zalim bir babaya dönüşmüş, ezik bir erkek profilidir. Aç bırakmakla cezalandırdığı çocuklarını,

dövüp onurlarını kırdıktan sonra onları acı ve hüznün içerisinde bırakıp gidip yatması, karakterini ve üzerindeki üvey anne etkisini gözler önüne sermektedir.

Öykünün ana karakterlerinden biri olan evin en küçük kızı da isimsiz tasvir edilmektedir. Evin sevgilisi ve şımartılanıdır. Annesinin gizlice yedirip içirdiği, üvey ablasının kendisine hizmet ettiği evin küçük prensesidir. Ancak annesi gibi kötü huyludur. Annesini taklit ederek çikolata olayında sergilendiği üzere yalan söylemekte, haksızlık yapmakta ve kötü davranmaktadır.

2.2.2. Hikâyede Yer Alan Hayalî Kahraman

Hikâyenin hayali tek kahramanı ise ismi belirtilmeyen, genç yaşta ölüp giden çocukların annesidir. İyiliğin sembolüdür. Hastalanmış, ancak rahatsızlığı önemsenmemiştir. Çocuklarına karşı oldukça şefkatlidir. Onları sevgiyle büyütmüş, oğlunu ilgiyle okuluna göndermiş, evden ayrılırken tekrar tekrar çağırıp güzel nasihatler verip, defalarca öpüp yollamayı adet edinmiştir. Yokluğu çocuklar için tam bir felakettir. Macit'in geçmişe döndüğü anların temel figürüdür. Küçük kız onu annesi olarak hatırlayamamakta, Macit ise hiç unutamamaktadır.

2.3. Hikâyenin Anlatım Yöntemi

Bakış açısı, anlatım odaklı metinlerde, vuku bulan olayların ve bu olayların kurgusunu oluşturan mekân, zaman, karakterler gibi faktörlerin görülmesi ve aktarılmasıdır. Sunulan bilginin kim tarafından ve kime nakledildiği sorularına verilen cevaptır.² Bu öyküde aktarılan bakış açısı, Ali Tantâvî'nin hikâyelerinde çok kullandığı ve bu öyküde en güzel örneğini sunduğu hâkim bakış açısıdır. Hâkim bakış açısında anlatıcı kişi, olayların öncesini, içinde buldukları ruh hallerini ve sonrasını sınırsız bir şekilde görür ve nakleder. Her şeyi bilip her şeye hâkimdir. Aktarma sırasında anlatma ya da gösterme yöntemini kullanabilir. Hem dışarıdan olayları izler, konuşmaları takip eder, hem de kahramanların iç dünyalarında hissettiklerini nakleder. Zihinlerinden geçeni en ince ayrıntısına kadar anlatır. Kısacası hâkim anlatıcı hem dışarıya hem içeriye hâkim bir konumdadır.³ Annesinin ölümünden sonra Macit'in psikolojisi, okuldaki başarı durumu, geçmişe gitmesi, öznel tutumlu hâkim bakış açısına en güzel örnektir. Bu bağlamda hikâyenin girişindeki Macit'in ruh hali çok başarılı tasvir edilmiştir:

“Macit okuduğundan hiçbir şey anlamadığını hissetti. Harfleri ve kelimeleri görüyordu ama akli başka yerdeydi, anlamıyordu. Dersi düşünmüyor, o kötü kadını, ona çektirdiği çileleri ve hayatı kendisine ve zavallı küçük kız kardeşine nasıl çekilmez kıldığını, yanıp tutuşan bir cehenneme çevirdiğini düşünüyordu. Not defterine baktı. Bir de ne görsün! İmtihana bir hafta kalmıştı ve daha onun bir sürü şey okuması, hazırlanması gerekiyordu. Nasıl okuyacak, nasıl hazırlanacaktı? Ona sürekli eziyet eden, itip kakan, bir an bile rahat bırakmayan o kadın varken, bu evde nasıl düzen ve

² Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, (Ankara: Birlik Yayınları, 1984), 73-74.

³ Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, (Ankara: Öncü Basımevi, 2004), 106-108.

huzur olabilirdi ki? Bu kadın kendisini rahat bıraksa bile kız kardeşine sarar, bütün nefretini ona kusardı." (s. 1)

2.4. Hikâyede Sunulan Mekânlar

Bir yazar; olayların gerçekleştiği çevreyi tanıtmak, ortam hakkında bilgi vermek ve böylelikle kahramanların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla ve içinde bulunulan toplumun yansıtılması hedefiyle mekân unsurundan yararlanabilir.⁴ Bu bağlamda öykünün gerçekleştiği mekân idrak edilen zaman dilimine göre ya huzurun, mutluluğun yuvası ya da zulmün, cefanın, işkencenin uygulama merkezi olarak tasvir edilmektedir. Öyküde asıl mekân, Macit ve ailesinin yaşadıkları evdir. Olaylarda farklı bir havaya bürünmektedir: Bazen babanın asık suratlı ve çatık kaşlı geldiği bir yer olmaktadır:

"Akşam olunca baba eve geldi. Yüzü her zaman olduğu gibi asık, kaşları çatıktı. Çocuklarını şımartmamak, cesaretlendirmemek, ahlaklarını bozmamak ve kötü bir terbiye vermemek için onlar varken gülümsemezdi. Hâlbuki önceden böyle değildi!" (s.4)

Bazen Macit'in ölümü ilk fark ettiği mekândır:

"Film şeridi akmaya devam ediyor... Şimdi annesinin hasta olduğu, babasının ise hastalığını önemsemeyip, geçici bir şey gibi gördüğü zamanlar... Sonra ev geliyor gözünün önüne... Açıkça bir kargaşa bir huzursuzluk var... Hüzün insanların yüzüne yansımış... Feryat ve ağıtlar duyuyor. İnsanlar onu uzaklaştırmaya çalışıyorlar... Haberi vermekten korkuyorlar, ama o annesinin öldüğünü anlıyor. Öldü mü? Ölüm onun için hiç aldırmadığı önemsiz bir kelimeydi. Ölümü duymuştu. Kitaplarda okumuştur. Ancak bu kadar yakından görmemiş, evine girmemişti." (s. 6)

Bazen annenin varlığıyla huzur ve mutluluk merkezidir:

"O en sevdiği yüz gözünün önünde canlandı: Anneciğinin yüzü... Ve dünyanın tüm dertlerini unutturan gülümsemesi... Zamanın bütün kötülüklerinden kaçıp sığındığı kucağı canlandı gözünde... Anneciğinin sağlıklı ve genç olduğu, evin huzur ve sevgi ile dolu olduğu zamanlar." (s. 6)

Bazen üvey annenin babayı kışkırttığı bir mekândır:

"Kocası eve girince onu candan, şefkatle, içtenlikle, sevgiyle karşıladı, fakat yüzüne sanki mazlum ve zavallıymış gibi masum ve acı çeken bir ifade takınmayı da ihmal etmedi. Üstünü başını değiştirmesine yardımcı olmak amacıyla peşinden yatak odasına gitti. Yalan yanlış, çocukları kötü gösteren bir hikâyeye anlattı. Böylece babanın kalbini çocuklarına karşı kin ve nefretle doldurdu. Baba gözü dönmüş bir şekilde odadan çıktı." (s. 5)

Öyküde zikri geçen başka bir mekân da çocukların buldukları mezarlıktır:

⁴ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2010), 129-130.

“Ertesi günün sabahında insanlar gazetelerde gece devriyesinin mezarlıkta altı yaşlarında cılız bir kız çocuğu ve on dört yaşlarında bir erkek çocuğu bulunduğunu ve hastaneye kaldırıldıklarını okudular. Korku, soğuk ve açlıktan perişan olan kız çocuğu ölmek üzereydi. Bir mucize olmazsa kurtulması mümkün görünmüyordu. Erkek çocuğu ise ateşler içerisinde imtihanı, kara defteri, kendisini çağıran annesini ve yılan benzeyen kadını sayıklıyordu.” (s. 9)

2.5. Olayların Kronolojik Sıralaması

Vaka zamanı olarak adlandırılan öykü zamanı olayların geçtiği anı kapsar. Nesnel zamanın tümünü kapsamaz. Nesnel zaman akıp gidebilir ama olaylar zamanın bir kısmında ortaya çıkar.⁵ Bu öyküdeki zaman kavramı olayın bir gün içerisinde geçtiği, gece vuku bulunduğu, sabah da çocukların mezarlıkta bulunduğu bir zaman dilimi olarak ifade edilebilir. Zira burada olaylar özetlenmiş, önemli kısımları aktarılmıştır. Böylece genişletilmiş zamanda olaylar, nesnel kahramana hatırlatma yapmaktadır. Akış esnasında karakterler çağrışımlarla ya da iç monologlarla bazen zamanın gerisine bazen de ilerisine gitmektedir. Bu durum Macit'in bir zaman dilimi içerisinde konuşurken veya bir işle meşgulken çağrışım ve hatırlamalarla geriye ve ileriye gitmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır:

“Ne var ki zaman ona ölümün ne olduğunu çok çabuk öğretti. Ertesi gün, annesinin tatlı kuzusu kız kardeşinin annesi için ağlama sesi ile uyanınca... O günlerde kız kardeşi babasının da biriciğiydi... Gözlerini açtı ama kız kardeşinin yanında onu emzirecek, bağına basacak annesini bulamadı. Kardeşi daha çok ağladı... Bunun üzerine çocuk “anne” diye seslendi.” (s. 6)

Ya da geleceğe kaygı taşır:

“Nasıl okuyacak, nasıl hazırlanacaktı? Ona sürekli eziyet eden, itip kakan, bir an bile rahat bırakmayan o kadın varken, bu evde nasıl düzen ve huzur olabilirdi ki? Bu kadın kendisini rahat bıraksa bile kız kardeşine sarar, bütün nefretini ona kusardı. İlkokuldayken arkadaşları arasında şampiyon ve sınıfta birinci olduğu halde lise yıllarının ilk senesinde sınıfta kalmayı göze alabilir miydi? Gönlü buna razı olur muydu?”(s. 1)

2.6. Romanda Kullanılan Anlatım Teknikleri

Ali Tantâvî'nin hikâyelerinde anlatım tekniklerinden diyalog, iç monolog, geriye dönüş, özetleme, iç çözümleme ve anlatma gibi teknikleri kullandığı görülmektedir.⁶ Bu öyküde de bu tekniklerden yararlandığı gözlenmiştir.

2.6.1. Diyalog Tekniği

Hikâyede kullanılan tekniklerden biri olan diyalog tekniği, karakterlerin birbirlerine karşı duygularını, düşüncelerini, birbirlerinden taleplerini dile

⁵ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, 131.

⁶ Ahmet Bostancı-Ayşe Erduran, “Hikâye Yazarlığı Yönüyle Ali et- Tantâvî”, *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* 8/36 (2013), 43-70.

getirdikleri konuşma faaliyetidir.⁷ Hikâyede diyaloglar bazen üvey anne ile küçük kız çocuğu arasında geçmektedir:

— *Duymuyor musun kardeşin ağlıyor! Niye ağlıyor bir bak ve istediğini yap! Dilsiz misin sen! Git ne istiyor bana söyle!*

Zavallı kardeşi korkarak cevap verdi:

— *Çikolata istiyor!*

— *O zaman niye ayı gibi dikiliyorsun! Koş ne istiyorsa getir ver! "(s. 2)*

Bazen de Macit ile üvey anne arasında geçmektedir:

— *Bana izin vermez misin! Rica ederim beyefendi, kulun kölen olayım! Ocağına düştüm! Ah ah... Senin hizmetini yapmak, yemeğini vermek için yorulmam, elimden geleni yapmam yetmiyor değil mi? Ya sen? Bu kara deftere yazmaktan başka bir işe yarıyor musun? Sana verdiğim tüm emeklerim boşa gitmiş seni şerefsiz! Fakat bunda şaşılacak bir şey yok, çok normal ne de olsa annenin oğlusun!*

— *Sana sus dedim. Annemin adını ağzına almayı kes! Aksi takdirde ben seni sustururum!" (s. 4)*

2.6.2. Monolog Tekniği

İç monolog tekniği, kahramanın iç dünyasında konuşma dili ile konuştuğu, bu esnada dilbilgisi kurallarına uyma endişesi taşımadığı ifadelerdir. Sunulan bu ifadeler ile okuyucunun kahramanın iç dünyasında gözlem yapmasına imkân tanınır.⁸ Öyküde Macit'in kendi kendine konuşması iç monolog tekniğine en güzel örneklerdendir:

— *"Okuldan eve döndüğünde kardeşini emziren yabancı bir kadın buldu. Neden onu yabancı bir kadın emziriyor? Annesi nerede?" (s. 7)*

— *"Yeni bir anne mi? Bu şimdiye kadar hiç duymadığı bir şeydi! Yeni bir kız kardeşin gelmesinin ne demek olduğunu biliyordu. Annesi onu doğurmuştu, ama yeni bir anneyi kim doğurmuştu?" (s. 7)*

2.6.3. Geriye Dönüş Tekniği

Hikâyede zaman unsuru incelenirken geriye dönüş tekniğinden bahsedilmiştir. Bir diğer anlatım tekniği olan geriye dönüş tekniği bu öyküde çok sık baş vurulan bir yöntemdir. Bu teknikte, olup bitmiş olaylara geri dönülerek o anlardan aktarma yapılır. Bu aktarma ileri bir tarihte anımsama ya da önceden tutulmuş olan kayıtların okunması ile gerçekleşir.⁹ Macit annesine duyduğu özlem ve o günlere hasretiyle zihninde sık sık geçmiş yaşamına döner:

⁷ Tekin, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, 254.

⁸ Tekin, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, 264-265.

⁹ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, 134.

“Babasının, şefkat dolu gözlerinden babalık duygusu taşan, gerçek bir baba olduğu günler... Ellerin her daim sevgi ve şefkatle, dilinin güzel ve tatlı sözlerle dolu olduğu zamanlar...”

Film şeridi akmaya devam ediyor... Şimdi annesinin hasta olduğu, babasının ise hastalığını önemsemeyip, geçici bir şey gibi gördüğü zamanlar.” (s. 6)

2.6.4. Özetleme Tekniği

Hikâyede yer yer özetleme tekniğine de yer verilmiş, uzun ayrıntılara ve detaya girmeden konu ya da olay anlatılmış ya da tasvir edilmiştir:

“Ertesi günün sabahında insanlar gazetelerde gece devriyesinin mezarlıkta altı yaşlarında cılız bir kız çocuğu ve on dört yaşlarında bir erkek çocuğu bulduğunu ve hastaneye kaldırıldıklarını okudular.” (s.9)

2.6.5. İç Çözümleme Tekniği

Öyküde var olan bir diğer anlatım tekniği iç çözümleme tekniğidir. Bu yöntemde anlatıcı araya girer, kahramanın duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarır, ancak bu aktarımda sübjektif olmaktan kaçınır. Zira eğer objektif bir tutum içerisinde aktarmaz, kendi hislerini ve düşüncelerini de eklerse anlatım gerçekçi olmaz. Bu bağlamda altı çizilmesi gereken bir husus; iç monologda eserin kahramanının konuştuğu ancak iç çözümlemede konuşanın anlatıcı olduğu gerçeğidir.¹⁰ Hikâyede bu tekniğin kullanılmasına, Macit'in yaşananlar karşısında geçmişe döndüğü ya da yaşadığı ânı değerlendirdiği duygu ve düşüncelerinin okuyucuya aktarılması örnek olarak verilebilir.

“İlk günlerde küçük bir fliz gibi sevecen ve nazikti, ancak günler geçip, toprağa yerleşip, köklerini yaydığında, bol dallı ağaç kökü gibi sertleşti. Her ne kadar görenleri taze, yumuşak yaprakları ve güzel çiçekleriyle kandırsa da... Bu küçük kız doğduğunda ise şeytan, güzel bir kadın kılıfına gizlenmiş bir yılanla dönüştü, Allah aslı yılan suretinde şeytan olan güzel kadından korusun!” (s. 7)

2.6.6. Anlatma Tekniği

Anlatıcının öykünün kahramanları hakkında bilgi vermesi, duygu ve düşüncelerinden bahsetmesi anlatma tekniğidir. Anlatan kişi iletmek istediği öyküyü ister yazılı olsun ister sözlü olsun okuyucu ya da dinleyiciye direk olarak aktarır. Tasarlanmış bir olay ile okuyucu arasında aracı konumundadır.¹¹ Bu bağlamda üvey annenin yaptıkları hakkında verilen bilgiler en güzel anlatma tekniği örneklerdendir.

“Hain kadın kocasının eve dönme vakti yaklaştığında, aynı yüzündeki şeytanî ifadeyi çıkarıp, kötülüğünün ve hilesinin gizlendiği, çocuksu ve temiz yüz ifadesini takındığı gibi üzerindeki elbiseyi de değiştirir, yeni elbise giyerdi. İki kızı temizlemeyi de

¹⁰ Mehmet Aça vd., *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, (İstanbul: Kriter Yayınları, 2009), 79.

¹¹ Tekin, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, 189.

unutmazdı. Babaları kendi kızını diğerinden ayırıyor diye düşünmemesi için her ikisini de aynı şekilde giydirdi.” (s. 4)

2.7. Hikâyede Kullanılan Sembol ve Benzetmeler

Hikâye bir hayli sembol yüklüdür ve benzetmeler kullanılmıştır. Macit'in üvey annenin eve gelmesiyle başlayan çile ve cefa dolu hayatı ve kötü kalpli kadının iki kardeşe yaptıkları, fırtınanın hurma bahçesini vurmasına benzetilmektedir.

“Böylesine düşüncelere dalmışken birden fırtınanın sesini duydu... Normal fırtına ayda bir kez eser, dalları ve fidanları kırar sonra yağmur yağıp yerleri sular ve ardından da güneş doğar. Böylece kırılan dallar yeniden büyür ve yanında yeni dallar da çıkarır. Ama bu evdeki fırtına sürekli esiyor ve hem onun hem de henüz altı yaşındaki kız kardeşinin kalbini bir daha asla onulmaz bir şekilde kırıyordu. O fırtına, bu kalpleri büyüleyen bir tatlılık ve güzellikle görünen ancak hile yapmada, zehrini akıtmada, süsünde ve yumuşaklığında bir yılan olan bu kadından daha merhametli ve daha yumuşak kalplidir.” (s. 1)

Küçük kardeşin gördüğü muamele hizmetçi sembolüyle anlatılmıştır:

“Bu küçücük yavru, bu çileyi hak edecek ne yapmıştı? Bir zamanlar babasının en kıymetlisi, hayatının neşesi ve yaşama sevinci değil miydi? Ne oldu da şimdi sevimsiz ve ezik oldu? Bu evde azardan ve kötü sözden başka bir şey işitmez oldu? Şımartılan ise kendisinden iki yaş küçük kız kardeşi... Tüm ilgi ona... Sanki o bu evin tek çocuğu gibi... Kardeşi babasının evinde hizmetçi gibiyken. Hayır! Hizmetçiden de daha kötü durumdayken! Çünkü hizmetçi nihayetinde kalp taşıyan, kalbinde de iman olan insanlarla karşılaşabilirdi ve onlar hizmetçilerine kendi öz çocukları gibi davranabilirdi. Ama ya babası? Artık, kalbinde kendi öz evladına -en azından- şımartılmış hizmetçi muamelesi yapmasını sağlayacak kadar bile onur kalmamış babası!” (s. 1-2)

Üvey annenin eve yerleşip, konumunu sağlamlaştırdıktan sonra tavırlarını değiştirip ikiyüzlü davranması, bol dallı bir ağacın köklerini salmasına benzetilmiştir.

“İlk günlerde küçük bir filiz gibi sevecen ve nazikti, ancak günler geçip, toprağa yerleşip, köklerini yaydığı anda, bol dallı ağaç kökü gibi sertleşti. Her ne kadar görenleri taze, yumuşak yaprakları ve güzel çiçekleriyle kandırırsa da...” (s. 7)

Üvey anne çocuğu olana dek bir şeytana, sonrasında ise bir yılanı benzetilmiş ve bir imaj yüklenmiştir.

“Bu küçük kız doğduğunda ise şeytan, güzel bir kadın kılıfına gizlenmiş bir yılanı dönüştü.” (s. 7)

Babasının paramparça yırttığı defter, bomba ile parçalanmış cesede benzetilmiştir.

“Sonra bombayla savrulmuş çocuğunun kopmuş parçalarını toplayan anne gibi, defterinin parçalarını toplamaya başladı. Bir de ne görsün! Defteri bin parçaya ayrılmış! Toplanması mümkün değil! Eğer kopmuş ceset parçaları konuşan ve yürüyen, sağlam

bir insan haline dönerse ancak o zaman bu defter de okunacak bir hale gelebilirdi!" (s. 6)

Parçalanmış defter ile kararmış gelecek arasında bağlantı kurulmuştur:

"Macit ise yüzü koyun yere uzanmış bir halde gecelerini harcadığı, onun yüzünden yemeğinden ve uykusundan kaldığı, sayfaları arasına gözünün nuru ve ömrünün baharını koyduğu ve içine ümitlerini ve geleceğini inşa ettiği defterinin parçalarına bakıyordu." (s. 6)

Üvey annenin kahkahası makineli tüfeğin şarjörlerini boşaltmasına benzetilmiştir.

"Bir kahkaha duydu. Titredi, ürperdi. Sanki o kahkahanın çınlamasının makineli tüfek gibi boşandığını ve kurşunlarının gönlüne düştüğünü hissetti." (s. 7)

Yaşadığı acılara dayanamayıp gerçek ile hayali karıştıran, annesinin kendisini cennete çağırdığını hayal eden ve gerçek sanan Macit'in, kardeşini alıp mezarlığa gitmesi, aslında hayalin peşinde huzuru, mutluluğu ve eski yuvasını araması ve yaşadığı zulümlerden kaçma çabası hezeyan şeklinde sunulmuştur.

— Gel hadi tatlı annemize gidelim! Senin annen! O çok güzel bir yerde! Cennette... Sesini duymuyor musun? Kardeşini kucağına aldı. Kapıyı açtı ve onu götürdü. Kulaklarında çınlayan bu hoş, tatlı ses onu annelerinin olduğu yere yönlendiriyordu." (s.9)

Hikâyede anne; sevginin, huzurun, mutluluğun, üvey anne ise cefanın, çilenin, zulmün ve mutsuz bir hayatın sembolüdür. Anneye gidiş, evdeki ortamdan kaçıp kurtulma ve artık dayanamamaya bir işarettir. Bu simge ile düşünle gerçek iç içe girmiş, zaman, mekân kavramları anlamını yitirmiş, çekilen acıların son bulma arzusu ifade edilmiştir.

2.8. Hikâyenin Sonlandırılması

Öykü trajediyle bitmiştir. Sorun ve beklentilerine bir çözüm yolu bulamayan ve hayal kırıklıklarını daha fazla taşıyamayan Macit, çaresizliğe teslim olmuş, ümitsiz bir çözümsüzlük içinde bunalmış ve sonunda gerçek sandığı hayale giderek her şeyden vaz geçmiştir. Mutlak bir çaresizlik ile mezardaki anneye sığınmıştır.

2.9. Dil ve Üslup

Ali Tantâvî hikâyesinde, gerçekçilik görünümü vermek amacıyla Şam bölgesinde kullanılan, üvey anneye hitap için kullanılan teyze anlamındaki "خالَة" kelimesi ve yazıklar olsun anlamında kullanılan "وَلَك" kelimesi hariç fasih ve edebi bir dil kullanmıştır.

Ayrıca yazar, bilinç akımı üslubu yardımıyla olayı tüm yönleriyle aktarabilmek için hatırlamalara, çağrışımlara, zihinsel yolculuklara yer vermiştir. İki küçük çocuğun karşı karşıya kaldığı olayları ruhsal durum ve olgularla desteklemiştir.

Hikâyede cümlelerin uzun olmaması anlatımın yalın olmasına katkı sağlamıştır. Anlatım oldukça sade ve akıcı aynı zamanda okuyucuyu sürükleyicidir. Seçilen kelimeler özenli ve konu ile tutarlıdır. Öyküde argo ve küfür ifadelerine yer verilmemiştir.

3. Değerlendirme

Ali Tantâvî'nin "Yetîmân" adlı hikâyesinde; Macit'in annesinin ölümünden sonraki ruh hali, okuldaki başarı durumu, geçmişe gitmesi gibi öznel tutumlu anlatımı tercih etmesi, hâkim bakış açısının en güzel örneklerindedir. Anlatım, kahramanların iç ve dış dünyasına hâkimdir. Öykünün gerçekleştiği mekân, idrak edilen zaman dilimine göre ya huzurun, mutluluğun yuvası ya da zulmün, cefanın, işkencenin uygulama merkezi olarak evdir. Hikâyede diyalog, iç monolog, özetleme, anlatma, iç çözümlenme ve anlatım teknikleri başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Öyküde, nesnel zamana paralel olaylar özetlenmiş, daraltma yapılarak, önemli kısımları ile aktarılmıştır. Kötülük, ikiyezlülük ve işkence dolu davranışlarıyla üvey annenin şeytana ve yılanı, parçalanmış defterin, bombayla paramparça olmuş insan cesedine benzetilmesi gibi başarılı benzetmeler kullanılmıştır. Anne ile huzur, üvey anne ile mutsuzluk ve fırtına, küçük kız ile hizmetçiler simgeleştirilerek sembollere yer verilmiştir. Macit'in çaresizlikle mutlu günleri ve annesiyle sevgi ve şefkat dolu anları hatırladığı zamanlarda geri dönüş tekniğinden yararlanılmıştır. Hikâyede fasih bir dil kullanılmıştır. Bu tercihte yazarın fasih Arapçaya verdiği değer ve onu İslâm birliğini sağlayacak unsurlardan biri olarak görmesinin etkisi bulunmaktadır. Öykü hüznü bir sonla bitirilmiştir. Bunun yanı sıra yazar hikâyesinde; iyi kalpli, merhametli, şefkatli olmanın özellikle çocuklarla olan ilişkilerde önemine dikkat çekmekte, aynı zamanda aile içerisindeki mutluluk ve huzur kaynağı olarak "anne" kavramının altını çizmektedir. Üvey anne ile sembolize edilen kötü kalpli, zalim, yalancı, sinsî, içten pazarlıklı ve ikiyezli bir insan olmanın çocukların psikolojisi üzerinde yaptığı tahribatı gözler önüne sermektedir. Küçük kızın açlığına rağmen çikolata parçasını yemeyişi, anne sandığı üvey anneye gitmeyi reddedişi, Macit'in en değerli varlığının, defterinin insafsızca, acısını artırmak için parçalanışı, yemek odasının kilitli oluşu, altı yaşındaki küçücük bir çocuğun hep aç olması ve açlıktan ağlaması öyküdeki karamsarlığı arttıran bir o kadar da değerli yapan ve temalarına dikkat çeken ifadelerdir. Çocukların babaya sığınamaması, yaptıklarının bir sonucu, umursamazlığı ve bencilliği nedeniyle üvey anne ile aynı kefeye konması öykünün dramatize ederek verdiği önemli mesajlardandır. Bu bağlamda sunulan aile ortamı ile; huzur ve mutluluk kaynağı olan örnek ailelerin çocuklar üzerindeki etkisi ters örnekleme üzerinden gösterilmektedir. Yazar hikâye ile gerçek hayattan alınmış, benzeri örnekleri rahatça görülebilecek bir aile yapısını ve dramatik sonunu gözler önüne sermiş, ahlâki zayıflıkların başa neler açabileceğini göstermiştir. Bu anlamda hikâye; bir aile ortamında yaşanması mümkün olan olaylar zinciri ile oldukça güçlü bir yönü, gerçekçiliği ile dikkat çekmektedir. Üvey bir anne ve yeni eşinin dolduruşlarıyla çocuklarına zulmeden bir baba toplumda var olan gerçek olgulardır. Ayrıca psikolojik tahliller ile bu gerçekçilik desteklenmektedir. Bunun yanı sıra

öyküde yer alan tasvirler de oldukça başarılıdır. Yaşanan olayların okuyucunun gözünde canlanmasını sağlamaktadır.

Ali Tantâvî, bu hikâyesi ile hem Suriye hem de Arap edebiyatına katkı sağlamıştır. Suriyeli öykü yazarlarının ilklerinden olması ile diğer yazarlara örnek olmuş ve bu türün gelişmesine öncülük etmiştir. Ayrıca İki Yetim adlı bu hikâyede ve bu öykünün yer aldığı kitapta bulunan diğer gerçek hayattan alınmış öykülerde içerisinde yaşadığı topluma düzgün bir yaşamı tavsiye etmekte, bu doğrultuda bilinç kazandırma amacı taşımaktadır. Ahlaki değerlere sahip olmanın önemine dikkat çekmektedir.

4. Yazarın Biyografisi

Arap edebiyatı tarihinde “Nahda” adı verilen bir dönem bulunmaktadır. Zamanı; XIX. yüzyılın bitişi ile XX. yüzyılın başlangıcı olarak ifade edilebilecek olan bu dönemde yazarlar, klasik Arap edebiyatı ile Batı edebiyatını sentezlemişlerdir. Bu bağlamda, daha çok Batı edebiyatının kültürel olarak tesirini azaltmak hedefiyle “İslâmî Edebiyat” olarak isimlendirilen bir akım oluşturmuşlardır. Ali Tantâvî bu hareketin mensuplarından kabul edilmektedir.¹²

1. ve 2. Dünya savaşlarının yaşandığı bu dönemde İslâm coğrafyası birçok işgal hareketine maruz kalmıştır. Buna bağlı olarak edebiyatçılar, işgale karşı duygularını dile getirmişler ve bu mücadelede Suriye, Mısır ve Irak öne çıkmıştır. Ali Tantâvî bu üç ülkede yaşamış ve bu toplumların ve diğer İslâm ülkelerinin sorunlarına dikkat çekmiştir.¹³

Aslen Mısır’ın Tanta şehrinden olan Ali Tantâvî; “Zikrayât” adlı eserinde isminin Ali olduğunu belirterek, yanına Şam şehrinin bir adeti olarak Muhammed isminin eklendiğini ifade etmektedir.¹⁴ İsmi resmi kayıtlarda tam olarak Muhammed Ali b. Mustafa et-Tantâvî’ dir ancak Ali Tantâvî olarak tanınmıştır. 1909 yılında Şam şehrinde dünyaya gelen Ali Tantâvî; fetva emini olması nedeniyle babasına fetva sormak için ziyarete gelenler ya da babasının ders halkaları sayesinde ilme ve kitaplara aşina olmuştur. Ayrıca bu dersler ile okulda aldığı modern ilmin yanında, klasik medrese eğitimi fırsatı da bulmuştur.¹⁵ On altı yaşında iken babasını kaybeden Tantâvî, kalan maaş yeterli gelmediği için terzilik yapan annesine destek olmak amacıyla hem çeşitli işlerde çalışmış hem de “Mektebu ‘Anber” adlı lisede eğitimine devam etmiştir.¹⁶

Bu esnada okuluna yakın olan Emevî camindeki ders halkalarına da katılarak klasik eğitime devam etmiştir. 1928 yılında liseyi tamamlamış ve üniversite eğitimi

¹² Zehra Özli, *Ali et-Tantâvî ve Dile ve Edebiyata Dair Görüşleri* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 1.

¹³ Özli, *Ali et-Tantâvî ve Dile ve Edebiyata Dair Görüşleri*, 2.

¹⁴ Ali Tantâvî, *Zikrayât*, (Cidde: Dâr’ul-Menârâ, 1985), 2/37.

¹⁵ Abdullah Cemal Aydın, “Ali Tantâvî’nin Arapça Eğitime Dair Görüşleri”, *Şarkiyat Mecmuası* 1/15 (2011), 31-47.

¹⁶ Ali Tantâvî, *Zikrayât*, (Cidde: Dâr’ul-Menârâ, 1985),1/ 177-181.

için Mısır'a gitmiştir. Suriye'nin Dımaşk bölgesinden bu ülkeye giden ilk öğrenci kafilesinin başkanlığını üstlenmiş, bir yıl Ezher'de okumuş, ancak umduğunu bulamamıştır. Daha sonra Dâru'l- 'ulûmu'- 'ulâ fakültesine geçiş yapmış fakat bir süre sonra Suriye'ye dönüş yapmıştır. Suriye'ye döndükten sonra hukuk fakültesine başlayan Tantâvî 1933 yılında buradan mezun olmuştur.¹⁷

Tantâvî ailesinin geçimini sağlamak için çeşitli alanlarda çalışmıştır. Öğretmenlik ve hakimlik yaparken çeşitli dergi ve gazetelerde yazı yazmaya devam etmiştir. 1926 yılında el-Muktebes dergisinde, 1928'de *ez-Zehrâ ve el-Feth ve Fetâ'l-Arab* dergilerinde yazmıştır. 1930 yılında *en-Nâkta, Elif Be, el-Kabs, en-Nasr, el-Mekşûf, el-Eyyâm* dergilerinde makaleler yazmış ve el-Eyyâm adlı derginin editörlüğünü yapmıştır. Ayrıca daha sonraki yıllarda *er-Risâle, es-Sekâfe, el-Muslimûn, el-Hac, el-Medine* adlı dergi ve gazetelerde de yazmıştır. Daha sonra *Zikrayât* adlı hatıratında toplayacağı anılarını *eş-Şarku'l-evsat* dergisinde beş yıl boyunca anılarını yazmıştır. Ayrıca *el-Eklâm, el-Cezîra, en-Nakd, eş-Şa'b* adlı yayınlarda da görüşlerini ifade etmiştir.¹⁸ Tantâvî, *Zikrayât*'ta çalıştığı çeşitli alanlar içerisinde en çok gazetecilik mesleğini sevdiğini belirtmiştir. Bununla beraber bu mesleği ölene kadar hiç bıkmadan ifâ edebileceğini de eklemiştir.¹⁹

Ali Tantâvî sadece gazetecilik yapmamış, eğitim alanında da çalışmıştır. 1931 yılından itibaren devlet okullarında öğretmenlik yapmış ve 1936 yılında Bağdat'ta lisede ve daha sonra İlahiyat Fakültesi olacak Daru'l-ulûmî'ş-şeriyeye'de dersler vermiştir. Ardından Kerkük ve Basra'daki liselerde, Beyrut İslâm Hukuku Fakültesinde dersler vermiş ve Suriye'ye geri dönmüştür. 1941 yılına kadar, kendi lisesi olan 'Anber Mektebi de dâhil olmak üzere çeşitli okullarda öğretmenlik yapmış, ancak yaptığı bir konuşmadan dolayı aldığı sürgün cezasının ardından öğretmenlik mesleğini bırakarak avukatlık yapmaya karar vermiştir.²⁰ Ancak avukat olabilmesi için iki yıl bir avukatın yanında çalışması gerekmektedir ve bu süreçte Tantâvî avukatlık mesleğinin kendisi için uygun olmadığını anlamış ve hâkimlik sınavına girmiştir.²¹

Bu gelişmelerin ardından 1941 yılında yargıç olarak görev yapmaya başlamıştır. Nebek, Dûma, Dımaşk bu sıfat ile görev yaptığı yerlerdir. 1945 yılında Medeni Kanun tasarısı oluşturma hedefiyle, incelemelerde bulunmak için bir yıl süreyle Mısır'da bulunmuş, bir heyet tarafından geliştirilen tasarı 1953 yılında kanunlaştırılmıştır. 1943-1953 yılları arasında hâkimlik mesleğini icra ederken, 1953 yılında kendisine müsteşarlık görevi tevdi edilmiş ve bu vazifeyi Dımaşk Temyiz Mahkemesinde yerine getirmiştir. Şam'da hâkimlik ve müsteşarlık görevleri esnasında şer'i liselerin eğitim müfredatının hazırlanması ve düzenlenmesine de

¹⁷ Tantâvî, *Zikrayât* 1/ 241.

¹⁸ Tantâvî, *Zikrayât* 2/ 177-153.

¹⁹ Tantâvî, *Zikrayât* 2/ 5.

²⁰ Ali Tantâvî, *Zikrayât*, (Cidde: Dâr'ul-Menârâ,1986), 3/242-296.

²¹ Ali Tantâvî, *Zikrayât*, (Cidde: Dâr'ul-Menârâ, 2000), 4/162.

katkı sağlamıştır. 1963 yılında fiilen, 1966 yılında ise resmen bu görevinden ayrılmıştır.²²

Tantâvî 1963 yılından vefat ettiği 1999 tarihine kadar Suudi Arabistan'da çeşitli görevlerde bulunmuştur. Bu süreçte çeşitli fakültelerde dersler ve konferanslar vermiş, radyo ve televizyon programları yapmış, ancak ömrünün son demlerinde ara sıra maruz kaldığı unutkanlık rahatsızlığı nedeniyle yanlış bilgi vermekten kaçınarak tüm bu programlara son vermiş ve inziva hayatı yaşamıştır. Tantâvî'nin İslâm dinine hizmet etme, toplumu bilinçlendirme, gördüğü noksanları düzeltme hedefi ile ortaya koyduğu yaşamı 1999 yılında Cidde'de son bulmuştur. Kabri Mekke'dedir.²³

Tantâvî, Zikrayât adlı eserinde ailesinden çok bahsetmemektedir. Beş kızından biri olduğu ifade edilen kızı Benan'ın Hafız Esad'ın askerleri tarafından öldürüldüğü haberlerde yer almıştır.²⁴

Tantâvî, lise yıllarında başladığı yazarlığa vefatına yakın bir zamana kadar devam etmiş ve pek çok dergi ve gazete makaleler yazmış, konferanslar vermiştir. Genellikle makale türünde yazmış olsa bile, Suriye'nin önde gelen hikâyecilerinden kabul edilmektedir. Tantâvî'nin yazdığı hikâyeler tarih ve sosyal içeriklidir. Ayrıca çocuklar için yazdığı hikâyeler, gezi yazıları ve biyografi türünde kitapları bulunmaktadır. Çok fazla olmasa da tiyatro türünde eserleri, okullar için yazdığı kitap ve tahkik çalışmaları vardır.²⁵

Tantâvî'nin eserleri edebi, dinî, tarihî ve gezi ve otobiyografik olmak üzere dört bölümde toplanabilir. Bu kategori yazarın torunu olan Mücahid Me'mun Deyrâniyye tarafından, dedesini tanıttığı kitapta yapılmış bir tasniftir. Bu sınıflandırma göz önüne alındığında yazmış olduğu kitaplar şunlardır:

1-Edebî Eserleri

Me'a'n-nâs, Suver ve havâtır, Hutâfu'l-mecd, Fiker ve mebâhis, Makâlât fî kelimât, Fusûl fî's-sekâfe ve'l-edeb, Saydu'l-hâtır isimli eserin tahkik ve tahlili, Kısas mine'l-hayât, Kısas mine't-târîh, Hikâyât mine't-târîh.

2-Dinî Eserleri

Fusûl İslâmiyye, Fî Sebili'l-islâh, Ta'rîfun 'âm bi-dîni'l-İslâm, Fetâvâ Ali et-Tantâvî, Fusûl fî'd-da'veti ve'l-islâh.

3- Tarihî Eserleri

Ebû Bekir es-Siddîk, Ahbâru 'Umer, A'lâmu't-târîh, Ricâl mine't- târîh, Dimâşk (Suver min cemalîhâ, 'iber min nidâlihâ), el-Câmi'u'l-Emevî

²² Özli, *Ali et-Tantâvî ve Dile ve Edebiyata Dair Görüşleri*, 43.

²³ Özli, *Ali et-Tantâvî ve Dile ve Edebiyata Dair Görüşleri*, 44.

²⁴ Ayşe Erduran, *Ali et-Tantâvî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Hikâyeciliği* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 12.

²⁵ Özli, *Ali et-Tantâvî ve Dile ve Edebiyata Dair Görüşleri*, 44-45.

4- Hâtırât ve Gezi Eserleri

*min Hadîsi'n-nefs, min Nefehâti'l-Harem, Bağdat (muşâhedat ve zikrayât), Suver mine's-şark fi Endûnizya, Zikrayât.*²⁶

Tantâvî, *Kısas mine't-tarîh, Kısas mine'l-hayât ve Hikâyât mine't-tarîh* adında üç hikâye kitabı yazmıştır. Bu öykü kitaplarının kronolojik olarak ilk yazılmış olanı *Kısas min'et-tarîh* adlı kitaptır. Tarihi kişiliklerin, yaşadıkları dönem ve şahsiyet özelliklerine göre tanıtılmasının amaçlandığı bir içeriğe sahiptir. İkinci öykü kitabı *Kısas mine'l-hayât* ise düzgün bir yaşamı tavsiye edip bu doğrultuda bilinç kazandırma amacı taşımaktadır. 1929-1952 yılları arasında yazılmış toplam yirmi sekiz hikâyede doğru, erdemli, faziletli bir yaşamın güzellikleri ile bunun tersi bir hayat tarzının zararları aktarılmaya çalışılmıştır. Hikâyelerin temalarında uzun yıllar hâkimlik yapmış olması, toplumun pek çok kademesinden farklı kişiliklere ve aile yapılarına tanık olması da etkili olmuştur. Ayrıca konusu öğretmen olan hikâyelerde, yazarın bu mesleği icra ederken yaşadıklarının, anılarının ve tecrübelerinin yansımaları görülmektedir. Son hikâye kitabı *Hikâyât mine't-tarîh* ise çocuklara tarihi ve tarihi şahsiyetleri sevdirep tanıtmak, tarih konusunda bilinçlendirmek hedefi taşımaktadır.²⁷

Genel olarak hikâyelerine bakıldığında farklı zaman dilimlerinde kaleme alınmış olmalarına bağlı olarak çeşitli görüş ve akımların etkisi göze çarpmaktadır. Bununla birlikte ortak olan nokta; yazıldıkları döneme göre konuları değişse bile tüm hikâyelerin gerçek hayattan alınmış olmasıdır. Hikâyelerinde Batı karşısında Arap halkının durumu, bu süreçte gençlerin durumu, geleneksel aile motifleri ve son hikâyesinde de Filistin sorunu konu edinilmiştir.²⁸

Ali Tantâvî'nin hayatı, edebi yönü ve eğitimciliği ile ilgili Suriye, Mısır ve Suudi Arabistan'da yayınlanmış kitaplar ve tezler bulunmaktadır. Türkiye'de ise hakkında yazılmış iki makale ve beş tez bulunmuştur.²⁹

²⁶ Erduran, *Ali et-Tantâvî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Hikâyeciliği*, 31-42.

²⁷ Bostancı & Erduran, "Hikâye Yazarlığı Yönüyle Ali et- Tantavi", 46-49.

²⁸ Bostancı & Erduran, "Hikâye Yazarlığı Yönüyle Ali et- Tantavi", 47.

²⁹ Bu konuda bk: Makaleler: Ahmet Bostancı-Ayşe Erduran, "Hikâye Yazarlığı Yönüyle Ali et- Tantavi", *Nüşa Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* 8/36 (2013), 43-70; Abdullah Cemal Aydın, "Ali Tantâvî'nin Arapça Eğitimine Dair Görüşleri", *Şarkiyat Mecmuası* 1 /15 (2011), 31-47. Tezler: Ayşe Erduran, *Ali et-Tantâvî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Hikâyeciliği* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013); Zehra Özli, *Ali et-Tantâvî ve Dile ve Edebiyata Dair Görüşleri* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014); Muhammed Ekrem Çavuş, *Arap edebiyatında tarih öykücülüğü Ali Tantâvî örneği* (İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019); Ahmet Gökçe, *Tantâvî'de Hatıra Sanatı* (Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019); Abdullah Sawas, *Arap Edebiyatında Hatıralar - Ali Tantavi Örneği* (Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017). Ayrıca Suriye'de hikâye türünün doğuşu ve geçirdiği dönemler konusunda geniş bilgi için bkz: Ahmet Bostancı, *Çağdaş Arap Edebiyatçısı Zekeriya Tâmir: Edebî Kişiliği & Hikâyeciliği* (İstanbul: Nun Yayıncılık, 2007).

KAYNAKLAR

- Aktaş, Şerif. *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Birlik Yayınları, Birinci Basım, 1984.
- Aydın, Abdullah Cemal. "Ali Tantâvî'nin Arapça Eğitimine Dair Görüşleri". *Şarkiyat Mecmuası* 1 /15 (2011): 31-47.
- Bostancı, Ahmet-Erduran, Ayşe. "Hikâye Yazarlığı Yönüyle Ali et- Tantavi". *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* 13/36 (2013): 43-70.
- Erduran, Ayşe. *Ali et-Tantâvî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Hikâyeciliği*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Çetin, Nurullah. *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Basımevi, 2004.
- Özli, Zehra. *Ali et-Tantâvî ve Dile ve Edebiyata Dair Görüşleri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Tantâvi, Ali. *Zikrayât I*. Cidde: Dâr'ul-Menârâ, 1985.
- Tantâvi, Ali. *Zikrayât II*. Cidde: Dâr'ul-Menârâ, 1985.
- Tantâvi, Ali. *Zikrayât III*. Cidde: Dâr'ul-Menârâ, 1986.
- Tantâvi, Ali. *Zikrayât IV*. Cidde: Dâr'ul-Menârâ, 3. Baskı, 2000.
- Tekin, Mehmet. *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2010.
- Yaman, Boso, Emine. *İskender Pala'nın Roman ve Öykülerinde Yapı ve Tema*. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

EK: 1

ALİ TANTÂVÎ'NİN İKİ YETİM (YETİMÂN) ADLI HİKÂYESİNİN ARAPÇA ORJİNALİNDEN ÇEVİRİSİ

Macit okuduğundan hiçbir şey anlamadığını hissetti. Harfleri ve kelimeleri görüyordu ama aklı başka yerdeydi, anlamıyordu. Dersi düşünmüyor, o kötü kadını, ona çektirdiği çileleri ve hayatı kendisi ve zavallı küçük kız kardeşine nasıl çekilmez kıldığını, yanıp tutuşan bir cehenneme çevirdiğini düşünüyordu. Not defterine baktı. Bir de ne görsün! İmtihana bir hafta kalmıştı ve daha onun bir sürü şey okuması, hazırlanması gerekiyordu. Nasıl okuyacak, nasıl hazırlanacaktı? Ona sürekli eziyet eden, itip kakan, bir an bile rahat bırakmayan o kadın varken bu evde nasıl düzen ve huzur olabilirdi ki? Bu kadın kendisini rahat bıraksa bile kız kardeşine sarar, bütün nefretini ona kusardı. İlkokuldayken arkadaşları arasında şampiyon ve sınıfta birinci olduğu halde lise yıllarının ilk senesinde sınıfta kalmayı göze alabilir miydi? Gönlü buna razı olur muydu?

Böylesine düşüncelere dalmışken birden fırtınanın sesini duydu... Normal fırtına ayda bir kez eser, dalları ve fidanları kırar sonra yağmur yağıp yerleri sular ve ardından da güneş doğar. Böylece kırılan dallar yeniden büyür ve yanında yeni dallar da çıkardı. Ama bu evdeki fırtına sürekli esiyor ve hem onun hem de henüz altı yaşındaki kız kardeşinin kalbini bir daha asla onulmaz bir şekilde kırıyordu. O fırtına, bu kalpleri büyüleyen bir tatlılık ve güzellikle görünen ancak hile yapmada, zehrini akıtmada, süsünde ve yumuşaklığında bir yılan olan bu kadından daha merhametli ve daha yumuşak kalplidir. İşte yine onun küfürlerini, iğrenç sözlerini, elinin sesini duyuyordu...Masum kız kardeşinin elleri üzerine inen kırılısıca elinin sesini... Macit ne oturabiliyor ne de babasından korkusuna kardeşini korumayı başarabiliyordu...Yeni karısıyla -bu zavallı çocuğa karşı açtığı savaşta, daha hayatın ne olduğunu bile anlamadan, ona hayatın bütün acılarını tattırma çabasında- ittifak edip, anlaşılan bu adamdan...Sonra camdan dışarı bakmaya başladı. Duvarın dibine dayanmış, kırık kalple, hüznle ağlayan kardeşini gördü. Yüzü sapsarı, elbiseleri yırtık pırtıktı. Yanında en küçük kız kardeşi vardı; sağlıklı ışıldayan yüzü, zafer ve galibiyetle parlayan gözleri ve ışık saçan pahalı elbiseleriyle... Kalbi kan ağladı. Bu küçücük yavru, bu çileyi hak edecek ne yapmıştı? Bir zamanlar babasının en kıymetlisi, hayatının neşesi ve yaşama sevinci değil miydi? Ne oldu da şimdi sevimsiz ve ezik oldu? Bu evde azardan ve kötü sözden başka bir şey işitmez oldu? Şımartılan ise kendisinden iki yaş küçük kız kardeşi...Tüm ilgi ona...Sanki o bu evin tek çocuğu gibi...Kardeşi babasının evinde hizmetçi gibiyken. Hayır! Hizmetçiden de daha kötü durumdayken! Çünkü hizmetçi nihayetinde kalp taşıyan, kalbinde de iman olan insanlarla karşılaşabilirdi ve onlar hizmetçilerine kendi öz çocukları gibi davranabilirdi. Ama ya babası? Artık, kalbinde kendi öz evladına -en azından-şımartılmış hizmetçi muamelesi yapmasını sağlayacak kadar bile onur kalmamış babası! Allah bu küçük çocuğun kaderine anne ve babadan yetim olmasını yazmış. Annesi ölünce annesini kaybetti, vicdanı kalmayınca da babasını kaybetti!

Üvey annesinin sesini duydu:

— Kahrolasıca! Buraya gel! Seni domuz!

Domuz üvey annesinin kardeşine taktığı isimdi. Başka türlü seslenmezdi. Babası gelince de “kızım” derdi. “Gel kızım”, “Git kızım”, Ama en küçük kardeşleri hep “canım, hayatım” dı. “Neredesin canım?”, “Gel göz bebeğim!”.

Ses evin içinde yankılanmaya devam etti.

— Duymuyor musun kardeşin ağlıyor! Niye ağlıyor bir bak ve istediğini yap! Dilsiz misin sen! Git ne istiyor bana söyle!

Zavallı kardeşi korkarak cevap verdi:

— Çikolata istiyor!

— O zaman niye ayı gibi dikiliyorsun! Koş ne istiyorsa getir ver!

Zavallı kızcağız durakladı. Kalan parçanın kendisine ait olduğunu nasıl söyleyeceğini bilmiyordu. Babası dün bir paket çikolata almıştı. Küçük kızına vermiş, kendisi bakarken o da yemişti. Israrla bakmasından rahatsız olmuş, bir parça da ona atmıştı. Yemek yiyen birinin başında bekleyen minik bir kediye attığı lokma gibi! Zavallı kızcağız çikolata parçasını sevinçle almış, çok istemesine rağmen yemeye cesaret edememiş, onu saklamış, her saat gidip gelip ona bakmış ve mutlu olmuştu. Yeme isteğine yenik düşünce de dişlerinin bir tarafıyla küçük bir parça ısırması, tam bu esnada şımarık küçük kız görmüş ve çikolata diye tutturmuştu!

— Kahrolasica! Seni lanet! Çikolata nerede?

Sustu...Fakat küçük kız konuştu:

— Orada anneciğim! Yanında! Bu melun onu benden aldı! Kadın kendi kızını ve eşinin kızını -tıpkı bir sanığı yargılamaya götürür gibi-kollarından çekerek götürdü. Çikolatayı orada görünce kıyamet koptu!

— Seni hırsız! Seni iğrenç şey! Annen sana böyle mi öğretti? Sana ait olmayan bir şeyi nasıl çalarsın?

Macit her şeye katlanırdı ama annesinin hatırasına saygısızlık edilmesine dayanamazdı. O kadının annesinin adını ağzına aldığı duyunca kendisini tutamayıp bağırdı:

— Annem hakkında konuşmana izin vermem!

Kadın bu defa ona doğru döndü ve cevap vermeye hazırlandı. Daima onu küçük düşürmeye, eziyet etmeye çalışıyordu. O da sessizce bu duruma katlanıyor, sanki onu önemsemiyor, aldırıyor gibi davranıyordu. Ona karşı duyduğu öfkeden dolayı böyle yapıyor ve için için intikam almak için bir yol bulmayı umuyordu. İşte sonunda bulmuştu!

— Bana izin vermez misin? Rica ederim beyefendi, kulun kölen olayım! Ocağına düştüm! Ah ah...Senin hizmetini yapmak, yemeğini vermek için yorulmam, elimden geleni yapmam yetmiyor değil mi? Ya sen? Bu kara deftere yazmaktan başka bir işe yarıyor musun? Sana verdiğim tüm emeklerim boşa gitmiş seni şerefsiz! Fakat bunda şaşılacak bir şey yok, çok normal ne de olsa annenin oğlusun!

— Sana sus dedim. Annemin adını ağzına almayı kes! Aksi takdirde ben seni sustururum!

Kadına yaklaştı. Bunun üzerine kadın komşuların duyacağı şekilde bağırıp çağırma, ortalığı velveleye vermeye başladı!

— Beni dövmek mi istiyorsun? Ah seni gidi hain! Seni gidi nankör! Ah yazık bana! Ey İnsanlar! Ey Dünya yetişin! Kardeşlerim beni kurtarın!

Komşular toplandı. Macit odasına daha doğrusu evin hanımefendisinin ayağının altında dolaşmasını diye ona tahsis ettikleri oda denilen köşeye doğru çekildi.

Akşam olunca baba eve geldi. Yüzü her zaman olduğu gibi asık, kaşları çatıktı. Çocuklarını şımartmamak, cesaretlendirmemek, ahlaklarını bozmamak ve kötü bir terbiye vermemek için onlar varken gülümsemezdi. Halbuki önceden böyle değildi! Bu yılanın eve girdiği, zehrini vücuduna akıttığı, Macit ve kardeşinin şiddet ve kötülükten başka türlü yola gelmeyen iki şımarık çocuk olduğunu aklına soktuğu o günden beri böyle bir adet başlatmıştı.

Hain kadın babasının eve dönme vakti yaklaştığında, aynı yüzündeki şeytanî ifadeyi çıkarıp, kötülüğünün ve hilesinin gizlendiği, çocuksu ve temiz yüz ifadesini takındığı gibi üzerindeki elbiseyi de değiştirir, yeni elbise giyerdi. İki kızı temizlemeyi de unutmazdı. Babaları kendi kızını diğerinden ayırıyor diye düşünmesin diye her ikisini de aynı şekilde giydirdi.

Kocası eve girince onu candan, şefkatle, içtenlikle, sevgiyle karşıladı. Fakat yüzüne sanki mazlum ve zavallıymış gibi masum ve acı çeken bir ifade takınmayı da ihmal etmedi. Üstünü başını değiştirmesine yardımcı olmak amacıyla peşinden yatak odasına gitti. Yalan yanlış, çocukları kötü gösteren bir hikâye anlattı. Böylece babanın kalbini çocuklarına karşı kin ve nefretle doldurdu. Baba gözü dönmüş bir şekilde odadan çıktı. Kızını çağırdı. Kızcağız, ölüme gider gibi yürüyerek, korkuyla geldi. Sanki kaplanın önündeki zayıf bir kuzu gibi babasının önünde durdu. Babası sanki mahkeme kürsüsüyümüş gibi yüksekçe bir sandalyeye oturdu ve kızını da adeta suç delillerle tespit edilmiş bir sanık gibi önünde dikti. Ona hırsızlığın ne kadar kötü bir şey olduğunu anlattı, tartakladı ve bir güzel azarladı. Bir yandan da göz ucuyla Macit'e bakıyordu. Bakışları birazdan başına gelecekleri haber verir gibiydi. Macit, suçsuz olduğu halde kardeşine yöneltilen suçlamaları dinlerken sessizlik olduğunu fark etmedi. Durumu izah etmek için babasına doğru ilerledi. Böylece zaten kendini beklemekte olan şerrin vaktini öne almış oldu.

Adeta bir volkan patladı, yer yerinden oynadı ve öfke dolu babanın sesi gök gürültüsü gibi evi inletti:

— Anneni dövmek mi istiyorsun? Utanmaz seni! Terbiyesiz! Hain! On dört yaşına gelince kendini adam mı oldun saydın? İnsan annesini döver mi? Senin o ellerini kırarım uğursuz!

— Vallahi doğru değil baba!

— Bir de yüzüz! Sende hiç utanma kalmadı mı? Anneni yalancı mı çıkartıyorsun?

— Onu yalancılıkla suçlamıyorum. Ama onun dedikleri doğru değil!

O anda baba tüm gücü ve zorbalığıyla, karısının çevirdiği dolaplar yüzünden içinde biriken bütün o kötü duygularla çocuğun üzerine yürüdü. Aklını kaçırmış bir

deli gibi, çocuğu dövmeğe başladı. Dövmekle öfkesi dinmedi, oğlunun tüm derslerini yazdığı kara defterini aldı, paramparça yırttı. Sonra oğlunu ve kızını ceza olarak akşam yemeğinden mahrum bırakıp, yanından kovdu.

Karı koca kızlarıyla beraber akşam yemeklerini yediler. Sonra yatak odalarına çekildiler. Macit ise yüzü koyun yere uzanmış bir halde gecelerini harcadığı, onun yüzünden yemeğinden ve uykusundan kaldığı, sayfaları arasına gözünün nuru ve ömrünün baharını koyduğu ve içine ümitlerini ve geleceğini inşa ettiği defterinin parçalarına bakıyordu. Sonra bombayla savrulmuş çocuğunun kopmuş parçalarını toplayan anne gibi, defterinin parçalarını toplamaya başladı. Bir de ne görsün! Defteri bin parçaya ayrılmış! Toplanması mümkün değil! Eğer kopmuş ceset parçaları konuşan ve yürüyen, sağlam bir insan haline dönerse ancak o zaman bu defter de okunacak bir hale gelebilirdi! Bir yılının zıyan olduğuna ve imtihandan geçemeyeceğine inandı. Durum gözünde daha da kötü oldu. Sinirleri bu zulme daha fazla dayanamadı. Başının döndüğünü hissetti, gözleri karardı ve yaşadıkları bir film şeridi gibi gözünün önünden geçmeye başladı.

O en sevdiği yüz gözünün önünde canlandı. Anneciğinin yüzü... Ve dünyanın tüm dertlerini unutturan gülümsemesi... Zamanın bütün kötülüklerinden kaçıp sığındığı kucağı canlandı gözünde... Anneciğinin sağlıklı ve genç olduğu, evin huzur ve sevgi ile dolu olduğu zamanlar... Babasının, şefkat dolu gözlerinden babalık duygusu taşan, gerçek bir baba olduğu günler... Ellerinin her daim sevgi ve şefkatle, dilinin güzel ve tatlı sözlerle dolu olduğu zamanlar...

Film şeridi akmaya devam ediyor... Şimdi annesinin hasta olduğu, babasının ise hastalığını önemsemeyip, geçici bir şey gibi gördüğü zamanlar... Sonra ev geliyor gözünün önüne... Açıkça bir kargaşa bir huzursuzluk var... Hüzün insanların yüzüne yansımış... Feryat ve ağıtlar duyuyor. İnsanlar onu uzaklaştırmaya çalışıyorlar... Haberi vermekten korkuyorlar, ama o annesinin öldüğünü anlıyor. Öldü mü? Ölüm onun için hiç aldırmadığı önemsiz bir kelimeydi. Ölümü duymuştu. Kitaplarda okumuştur. Ancak bu kadar yakından görmemiş, evine girmemişti. Sevdiklerinden ve akrabalarından onu tadan olmamıştı. Ne var ki zaman ona ölümün ne olduğunu çok çabuk öğretti. Ertesi gün, annesinin tatlı kuzusu kız kardeşinin annesi için ağlama sesi ile uyanınca... O günlerde kız kardeşi babasının da biricigiydi... Gözlerini açtı ama kız kardeşinin yanında onu emzirecek, bağına basacak annesini bulamadı. Kardeşi daha çok ağladı... Bunun üzerine çocuk "anne" diye seslendi.

Yatağından atlayıp annesini aramaya başladı. Babasını ve toplanmış akrabalarını gördü. Onlar da ağlıyorlardı. Annesinin nerede olduğunu onlara da sordu. Cevap vermediler. Öğle yemeği için okul beslenmesi istediği zaman annesini çağırdı ama gelmedi! Ne okul çantasını hazırlamak için ne de elbiselerini giydirmek

için geldi. Öpüp koklayarak, sokaklarda oynamamasını ve kimseye kötü davranmamasını tembih ederek kapının ardından veda etmedi. Üstelik biraz uzaklaştığında yeniden öpmek ve tavsiyede bulunmak için çağırmasını da yenilemedi. Okuldan eve döndüğünde kardeşini emziren yabancı bir kadın buldu. Neden onu yabancı bir kadın emziriyor? Annesi nerede?

Film şeridi akmaya devam ediyor. Babasını görüyor. Onunla arkadaş, sevgi dolu ve ona ve de kardeşine hem anne hem de baba olmaya çalışıyor. Fakat bu baba o uğursuz günden sonra değişti. O talihsiz günü gördü. Babasının:

— Macit! Yeni bir anne gelecek! Dediği o günü...Yeni bir anne mi? Bu şimdiye kadar hiç duymadığı bir şeydi! Yeni bir kız kardeşin gelmesinin ne demek olduğunu biliyordu. Onu annesi doğurmuştu, ama yeni bir anneyi kim doğurmuştu? Bekledi...Yeni anne geldi. Oldukça tatlıydı. Kıyafeti çok güzeldi. Yanakları şafak rengindeydi. Dudakları kırmızıydı. Bildiği insanların dudakları gibi değildi. Dudaklarının rengine şaşırdı. Ancak onu sevmedi ve onunla ilgilenmedi. İlk günlerde küçük bir filiz gibi sevecen ve nazikti. Ancak günler geçip, toprağa yerleşip, köklerini yaydığına, bol dallı ağaç kökü gibi sertleşti. Her ne kadar görenleri taze, yumuşak yaprakları ve güzel çiçekleriyle kandırsa da...Bu küçük kız doğduğunda ise şeytan güzel bir kadın kılığına gizlenmiş bir yılan dönüşü, Allah aslı yılan suretinde şeytan olan güzel kadından korusun!

O güzel geçmiş silinip gitti. Film yavaş yavaş gözden kayboldu, geriye sadece bu çirkin, iğrenç görüntüler kaldı. Onların gittikçe büyüüp kocaman olduklarını görüyordu. O kadar ki sonunda onu her yönden kuşattılar ve büyün hayatını kapladılar, hatıraların ışığı silindi, umudun pırıltısı yok olup gitti... Bir kahkaha duydu. Titredi, ürperdi. Sanki o kahkahanın çınlamasının makineli tüfek gibi boşandığını ve kurşunlarının gönlüne düştüğünü hissetti. Annesinin yerini alan bu kadının kahkahası babasının gülme şangirtisine karışıyordu. Kulak verdi, işte korkmuş, üzüntülü, devamlı bir ağlama sesi duyuyor. Hemen unuttuğu küçük kardeşini hatırladı. Açlığı ona zavallı kardeşinin bütün bir akşam hiçbir şey yemediğini hatırlattı. Muhtemelen öğle yemeği de yememişti. Zira bu günahkâr kadın tüm gün onu kendisinin ve kızının hizmetinde kullanır, kendisi olmadığı zamanlarda yemek odasını kilitler, zavallıya sadece bir parça ekmek verir, gidip kızını gizlice yedirip içirir.

Akşam baba eve döndüğünde ise masum yüzünü takınıp, kızın hastalığından ve zayıflığından şikâyet eder:

— Zavallı küçük kız! Çok iyi beslenmiyor! Vücuduna bir bak! Bir doktora görse mi acaba? Fakat doktor ona ne yapsın? O kötü ahlaklı inatçının teki! Yemek için çağırıyorum yemiyor! İnadı sağlığını yok edecek! Bu inadı onu öldürecek!

Babası onu çağırır ve şöyle der:

— Kızım sana yazıklar olsun! Bu nasıl bir inat böyle! Ye yoksa kafanı kırarım!

Yemesi için yemek verilir. Hemen kadını görür. Tehdit dolu bakışlarıyla babasının arkasından bakar. Kadının, değişmiş, tersine dönmüş hatta sırtlan yüzü gibi olmuş yüzünü görür. Hemen korkar ve titrer...

Kadın kocasına şöyle der:

— Bak sana demedim mi! O terbiye edilmesi gereken inatçının teki!

Baba biraz düşünür. Onun terbiyesi için yüzüne vurmaya, kulağını çekmeye ve odadan kovmayı yeterli bulur. Bu her akşam böyle olur.

Macit kardeşini hatırladı ve yanına gitti, onu kaldırdı ve bağrına bastı.

— Ne oldu? Neden ağlıyorsun? Sus ne olur tatlım.

Aç! Aç? Ona nereden yemek getirecek? Bakınmaya başladı. Şans eseri olarak her zaman kapalı olduğunu bildiği yemek odasının kapısını açık buldu. Masanın üzerinde akşamdan kalan yemekleri buldu. Aldı, kardeşine götürdü. Zavallı kardeşi yemekleri hemen sevinçle iştahla yedi. Sanki daha önce sevilen, şımartılan, istediğinde dileği, ricası reddedilmeyen kız o değilmiş gibi! Kardeşini yemek odasından bir hırsız gibi çaldığı ev halkının artan yemeklerini yerken sevinç içinde görmek onu eleme boğdu. Geçmiş yine gözünün önüne geldi. Bir çağlayan gibi üzerine döküldü ve her yanını kapladı. Yeniden annesinin görüntüsü belirdi ve gözünün önünde canlandı. Ona seslendiğini duyuyordu. Daima gözünün önünde duran, onu geçmişe götüren ve içinde bulunduğu anı unutturan bu hayal vücut bulmuştu. O şimdi kardeşini zavallı, mazlum, yetim olarak değil, sevilen, şefkatle davranılan tatlı bir kız çocuğu olarak görüyordu.

Parçalanmış defteri, kayıp geleceğini ve tatsız hayatını unuttu. Kulaklarında çınlayan geçmişin sesine dikkatle dinlemeye başladı. Annesinin sesini...

— Kalk tatlım! Annenin sesini duymuyor musun? Hadi gel annemize gidelim!

Kız korkuyla sıçradı ve ürktü. Çünkü o bu kötü kadından başka bir anne bilmiyordu. Ondan korktu ve ona gitmeye karşı çıktı. Bu kadının işlediği suçlardan biri de bu küçük kızın ruhunda insanoğlunun bildiği en güzel imajlardan birini çirkinleştirmesiydi. Anne imajı...

— Gel hadi tatlı annemize gidelim! Senin annen! ...O çok güzel bir yerde! Cennette...Sesini duymuyor musun?

Kardeşini kucağına aldı. Kapıyı açtı ve onu götürdü. Kulaklarında çınlayan bu hoş, tatlı ses onu annelerinin olduğu yere yönlendiriyordu.

Ertesi günün sabahında insanlar gazetelerde gece devriyesinin mezarlıkta altı yaşlarında cılız bir kız çocuğu ve on dört yaşlarında bir erkek çocuğu bulunduğunu ve

hastaneye kaldırıldıklarını okudular. Korku, soğuk ve açlıktan perişan olan kız çocuğu ölmek üzereydi. Bir mucize olmazsa kurtulması mümkün görünmüyordu. Erkek çocuğu ise ateşler içerisinde imtihanı, kara defteri, kendisini çağıran annesini ve yılanı benzeyen kadını sayıklıyordu.

EK: 2

ARAPÇA METİN

تیمان 30

علي طنطاوي³¹

أحس (ماجد) أنه لم يفهم شيئاً مما يقرأ، وأن عينيه تبصران الحروف وتريان الكلم ولكن عقله لا يدرك معناها، إنه لا يفكر في الدرس، إنه يفكر في هذه الجريمة وما جرّت عليه من نكد، وكيف نغصت حياته وحياته أخته المسكينة وجعلتها جحيماً متسعراً، ونظر في (المفكرة) فإذا بينه وبين الامتحان أسبوع واحد، ولا بد له من القراءة والاستعداد، فكيف يقرأ وكيف يستعد؟ وأتى له الهدوء والاستقرار في هذا البيت وهذه المرأة تطارده وتؤذيه ولا تدعه يستريح لحظة، وإذا هي كفت عنه انصرفت إلى أخته تصب عليها ويلاتها؟... هل يرضى لنفسه أن يرسب في أول سنة من سنّي الثانوية وقد كان (في الابتدائي) المجلي دائماً بين رفاقه، والأول في صفه؟ وإنه لفي تفكيره؛ وإذا به يسمع صوت العاصفة... وإن العاصفة لتمر بالحقل مرة في الشهر فتكسر الأغصان، وتقصف الفروع، ثم تجيء الأمطار فتروي الأرض ثم تطلع الشمس، فتتمي الغصن الذي انكسر وتنبت معه غصنا جديداً، وعاصفة الدار تهب كل ساعة، فتكسر قلبه وقلب أخته الطفلة ذات السنوات الست، ثم لا تجبر هذا الكسر أبداً... فكان عاصفة الحقل أرحم وأرق قلباً وأكثر (إنسانية) من هذه المرأة التي يرونها جميلة حلوة تسبي القلوب... وما هي إلا الحية في لينها ونقشها، وفي سمها ومكرها.

لقد سمع سبها وشتمها وصوت يدها، شلت يدها، وهي تقع على يد الطفلة البريئة، فلم يستطع القعود، ولم يكن يقدر أن يقوم لحمايتها خوفاً من أبيه، من هذا الرجل الذي حالف امرأته الجديدة وعاونها على حرب هذه المسكينة وتجريعها غصص الحياة قبل أن تدري ما الحياة... فوقف ينظر من (الشباك) فرأى أخته مستندة إلى الجدار تبكي منكسرة حزينة، وكانت مصفرة الوجه بالية الثوب، وإلى جانبها أختها الصغرى، طافحة الوجه صحة، بارقة العينين ظفراً وتغلباً، مزهورة بثيابها الغالية... فشعر بقلبه يثب إلى عينيه ويسيل دموعاً، ما ذنب هذه الطفلة حتى تسام هذا

30 علي طنطاوي، "تيمان"، دار المنارة، دمشق 2003، ص. 9-20.

31 علي طنطاوي (1909-1999): ولد في مدينة دمشق بسوريا في 12 يونيو 1909، حصل على البكالوريا سنة 1928م، من مكتب عنبر الثانوية في دمشق آنذاك، وسافر إلى مصر للدراسة في كلية دار العلوم التي لم يكمل الدراسة فيها، فعاد إلى دمشق والتحق بكلية الحقوق حتى نال الليسانس سنة 1933م، وعمل في سلك القضاء وتدرج لأعلى المناصب في المحاكم السورية. يقال عنه أديب الفقهاء وفقه الأديباء.

العذاب؟ أما كانت فرحة أبيها وزينة حياته؟ أما كانت أعز إنسان عليه؟ فمالها الآن صارت ذليلة بغیضة؟ لا تسمع في هذا البيت إلا السب والانتهاز، أما التدليل فلاختها، التي تصغر عنها سنتين، والطرف لها، كأنما هي البنت المفردة، على حين قد صارت هي خادمة في بيت أبيها، بل هي شرّ من خادمة، فالخادم قد تلقى أناسا لهم قلوب، وفي قلوبهم دين فيعاملونها كأولادهم، وأبوها هي لم يبقى في صدره قلب ليكون في قلبه شرف يدفعه أن يعامل ابنته، ابنة صلبه، معاملة الخادم المدللة، لقد كتب الله على هذه الطفلة أن تكون يتيمة الأبوين، إذ ماتت أمها فلم يبقى لها أم، ومات ضمير أبيها فلم يبقى لها أب!

وسمع صوت خالته³² تناديه:

— تعالي وِلِّكْ³³ يا خنزيرة!

وكان هذا هو اسمها عندها، (الخنزيرة) لم تكن تناديه إلا به، فإذا جاء أبوها فهي البنت، تعالي يا بنت، روجي يا بنت! أما أختها فهي الحبيبة، فين أنت يا حبيبتني؟ تعالي يا عيني!

وعاد الصوت يزمجر في الدار؛ ألا تسمعين أختك تبكي؟ انظري الذي تريده فهاتيه لها! ألا تجاوبين؟ هل أنت خرساء؟ قولي: ماذا تريد؟

فأجابت المسكينة بصوت خائف؛ إنها تريد الشكولاطة...

— ولماذا بقيت واقفة مثل الدبّة! اذهبي فأعطيها ما تريد!

فوقفت المسكينة، ولم تدر كيف تبين لها أن القطعة الباقية هي لها. لقد اشترى أبوها البارحة كفا من الشكولاطة، أعطاه لابنته الصغيرة فأكلته وأختها تنظر إليها، فتضايقت من نظراتها فرمت إليها بقطعة منه، كما يرمي الإنسان باللقمة للهرة التي تحدق فيه وهو يأكل، وأخذت المسكينة القطعة فرحة، ولم تجرؤ أن تأكلها على اشتهاؤها إياها، فخبأتها، وجعلت تذهب إليها كل ساعة فتراها وتطمئن عليها، وغلبتها شهوتها مرة فقضمت منها قزمة بطرف أسنانها، فرأتها أختها المدللة فبكت طالبة الشكولاطة...

— وِلِّكْ يا ملعونة فين الشكولاطة؟

فسكتت... ولكن الصغرى قالت: هناك يا ماما عندها، أخذتها الملعونة مني!

واستاقت المرأة ابنتها وابنة زوجها، كما يساق المتهم إلى التحقيق، فلما ضبطت (متلبسة بالجرم المشهود) ورأت خالته الشكولاطة معها حل البلاء الأعظم!

— يا سارقة يا ملعونة، هكذا علمتك أمك... تسرقين ما ليس لك؟

وكان ماجد يحتمل كل شيء، إلا الإساءة إلى ذكرى أمه، فلما سمعها تذكرها، لم يتمالك نفسه أن صاح بها: أنا لا أسمح لك أن تتكلمي عن أمي.

فتشمرت له واستعدت... وكانت تتعمد إذلاله وإيذاءه دائما فكان يحتمل صامتا لا يبدو عليه أنه يحفلها أو يابها لها، فكان ذلك يغيظها منه، وتتمنى أن تجد سبيلا إلى شفاء غيظها منه وها هي ذي قد وجدتها...

32 امرأة الأب تدعى في الشام خالة.
33 ولك كلمة شامية محرفة عن كلمة ويلك تردد دائما.

- لا تسمح لي؟ أرجوك يا سعادة البك اسمح لي أن في عرضك... أه! ألا يكفي
أني أتعب وأنصب لأقدم لك طعامك وأقوم على خدمتك، وأنت لا تنتفع لشيء إلا الكتابة
في هذا الدفتر الأسود. لقد ضاع تعبي معك أيها اللئيم، ولكن ليس بعجيب أنت ابن
أمك...

- قلت لك كفي عن ذكر أمي، وإلا أسكتك.
واقترب منها، فصرخت الخبيثة وولولت وأسمعت الجيران: تريد أن تضربني؟
أه يا خاين، يا منكر الجميل، ولي³⁴... يا ناس يا عالم، الحقوني يا اخواتي...
وجمعت الجيران، وتسلسل ماجد إلى غرفته أي إلى الزاوية التي سموها غرفة،
وخصوه بها لتتخلص سيدة الدار من رؤيته دائما في وجهها!
* * * * *

ودخل الأب المساء وكان عابسا على عادته باسرا لا يبتسم في وجود أولاده،
لئلا يجترئوا عليه فتسوء تربيتهم وتفسد أخلاقهم ولم يكن كذلك قبل ولكنه استن لنفسه
هذه السنة من يوم حضرت إلى الدار هذه الأفعى وصببت سمها في جسمه، ووضعت
في ذهنه أن ماجدا وأخته ولدان مدللان فاسدان لا يصلحهما إلا الشدة والقسوة...
وكانت خبيثة إذا دنا موعد رواحه إلى الدار، تخلع ثيابها وتلبس ثيابا جديدة، كما
تخلع عنها ذلك الوجه الشيطاني وتلبس وجها فيه سمات الطهر والطفولة، صنعه لها
مكرها وخبثها، ولا تنسى أن تتظف البنيتين وتلبسهما ثيابا متشابهة كيلا يحس الأب
بأنها تفضل ابنتها على ابنته..

دخل فاستقبلته استقبال المحبة الجميلة، والمشوقة المخلصة، ولكنها وضعت في
وجهها لونا من الألم البريء تبدو معها كأنها المظلومة المسكينة، ولحقتة إلى المخدع
تساعده على إبدال حلته هناك روت له قصة مكذوبة مشوهة فملأت صدره غضبا
وحنقا على أولاده، فخرج وهو لا يبصر ما أمامه، ودعا بالبنت فجاءت خائفة تمشي
مشية المسوق إلى الموت، ووقف أمامه كأنها الحامل المهزول بين يدي النمر. ففعد
على كرسي عال، كأنه قوس المحكمة وأوقفها أمامه، كالمتهم الذي قامت الأدلة على
إجرامه، وأفهمها قبح السرقة، وعنفها وزجرها... وهو ينظر إلى ولده ماجد شزرا،
وكانت نظراته متوعده منذرة بالشر، ولم يسمع ماجد السكوت وهو يسمع اتهام أخته
بالسرقة وهي بريئة منها، فأقبل على أبيه يريد أن يشرح له الأمر، فتعجل بذلك الشر
على نفسه.

انفجر البركان وزلزلت الدار زلزالها، وأرعد فيها صوت الأب المغضب
المهتاج:

- تريد أن تضرب خالتك يا قليل الحياء، يا معدوم التربية، يا ملعون؟ حسبت أنك إذ
بلغت الرابعة عشر قد أصبحت رجلا؟ وهل يضرب الرجل خالته؟ إنني أكسر يدك يا
شقي!
- والله يا بابا مو صحيح...

34 بمعنى يا ولي.

- ووقاحة أيضا؟ أما بقي عنك أدب أبدا؟ أتكذِّبُ خالتك؟

- أنا لا أكذبها، ولكنها تقول أشياء ليست صحيحة.

عند ذلك وثب الأب وانحط بقوته وغلظته وما أترعت به نفسه من مكرها زوجته، انحط على الغلام وأقبل يضربه ضرب مجنون ذاهب الرشد، ولم يشف غيظ نفسه ضربه فأخذ الدفتر الأسود الذي أودعه دروسه كلها، فمزقه تمزيقا... ثم تركه هو وأخته بلا عشاء عقوبة لهما وزجرا...

* * * * *

تعشى الزوجان وابنتهما، وأويا إلى مخدعهما، والغلام جاثم مكانه ينظر إلى قطع الدفتر الذي أفنى فيه لياليه. وعاف لأجله طعامه ومنامه، والذي وضع فيه نور عينيه، وربيع عمره، وبنى عليه أمله ومستقبله... ثم قام يجمع قطعه كما تجمع الأم أشلاء ولدها الذي طوّحت به قنبلة... فإذا هي ألف لا سبيل إلى جمعها، ولا تعود دفتر اقرأ فيه إلا إذا عادت هذه الأشلاء بشرا سويا يتكلم ويمشي... فأيقن انه قد رسب في الامتحان، وقد أضاع سنته، وكبر عليه الأمر، ولم تعد أعصابه تحتل هذا الظلم، وأحس كان الدنيا تدور به وزاغ بصره، وجعلت أيامه تكرر راجعة أمام عينيه كما يكرر فلم السينما...

رأى ذلك الوجه الحبيب، وجه أمه، وابتسامتها التي كانت تنسيه آلام الدنيا، وصدرها الذي كان يفرع إليه من خطوب الدهر، رآها في صحتها وشبابها، ورأى البيت وما فيه إلا السلم والهدوء والحب، ورأى أباه أبا حقيقيا تفيض به روح الأبوة من عينيه الحانيتين، ويديه الممتلئتين أبدا بالطرف واللطف، ولسانه الرطب بكل جميل من القول محبب من الكلام...

ويكرُّ الفلم ويرى أمه مريضة فلا يهتم بمرضها، ويحسبه مرضا عارضا... ثم يرى الدار والاضطراب ظاهر فيها، والحزن باد على وجوه أهلها، ويسمع البكاء والنحيب، ويجدهم ينتعدون به، ويخفون النبا عنه، ولكنه يفهم أن أمه قد ماتت. ماتت؟ إنها كلمة تمر عليه أمرا هينا فلا يابه به، وكان قد سمع بالموت، وقرأ عنه في الكتب، ولكنه لم يره من قريب ولم يدخل داره، ولم يذقه في حبيب ولا نسيب، غير أن الأيام سرعان ما علمته ما هو الموت حين صحا صبيحة الغد على بكاء أخته الحلوة المحببة إلى أمها، والتي كانت محببة تلك الأيام إلى أبيها، ففتح عينيه فلم يجد أمه إلى جانبها لترضعها وتضمها إلى صدرها، واشتد بكاء البنت، وطفق الولد ينادي: ماما... ثم جفا فراشه وقام يبحث عنها، فوجد أباه وجمعا من قريباته، سيكون هم أيضا... فسألهم: أين أمه؟ فلم يجيبوه... وحين أراد الغد على المدرسة، فناداها فلم تأت لتعد له حقيبته وتلبسه ثيابه ولم تقف لوداعه وراء الباب تُقبله وتوصيه ألا يخاصم أحدا وألا يلعب في الأزقة، ثم إذا ابتعد عادت تناديه لتكرر تقبيله وتوصيته، وحين عاد من المدرسة فوجد امرأة غريبة ترضع أخته... لماذا ترضعها امرأة غريبة؟ وأين ماما؟!!

ويكرُّ الفلم، ويرى أباه رفيقا به حانيا عليه يحاول أن يكون له ولأخته أما وأبا، ولكن هذا الأب تبدل من ذلك اليوم المشؤوم، ورأى ذلك اليوم المشؤوم، يوم قال له أبوه: ستأتيك يا ماجد أم جديدة... أم جديدة؟ هذا شيء لم يسمع به إنه يعرف كيف

تجيء أخت جديدة، إن أمه تلدها من بطنها، أما هيه الأم فمن أين تولد؟ وانتظر وجاءت الأم الجديدة، وكان حلوة، ثيابها جميلة، وخدودها بلون الشفق، وشفاها حمر، ليست كشفاه الناس. وعجب من لون شفاها، ولكنه لم يحببها ولم يمل إليها، وكانت في أيامها الأولى رقيقة لطيفة، كالغرسة الصغيرة، فلما مرت الأيام واستقرت في الأرض ومدت فيها جذورها، صارت يابسة كجذع الدوحة، وإن كانت تخدع الرائين بورقها الطري وزهرها الجميل... ولما ولدت هذه البنت انقلبت شيطانة على صورة أفعى مختبئة في جلد امرأة جميلة. والعياذ بالله من المرأة الجميلة إذا كانت في حقيقتها شيطانة على صورة أفعى!

وانطمست صور الماضي الحبيب، واضمحل الفلم، ولم يبق منه إلى هذه الصورة البشعة المقيتة، ورأها تكبر وتعظم حتى أحاطت به وملأت حياته، وحجبت عنه ضياء الذكرى ونور الأمل... وسمع قهقهة فانتفض وأحس كأن رنينها طلقات (متر اليوز) قد سقط رصاصه في فؤاده، وكانت قهقهة هذه المرأة التي أخذت مكان أمه يتخللها صليل ضحك أبيه... وأنصت فإذا هو يسمع بكاء خافتا حزينا مستمرا، فتذكر أخته التي نسيها، وذكره جوعه بأن المسكينة قد باتت بلا عشاء، ولعلها قد بقيت بلا غداء أيضا، فإن هذه المجرمة تشغلها النهار كله بخدمتها وخدمة ابنتها، وتقفل دونها غرفة الطعام، فلا تعطئها إلا كسرة من الخبز، وتذهب فتطعه ابنتها خفية، فإذا جاء الأب العشية، ولبست أمامه وجهها البريء... شكت إليه مرض البنت وضعفها: مسكينة هذه البنت، إنها لا تتغذى... انظر إلى جسمها، ألا تريها لطبيب؟... ولكن ماذا يصنع لها الطبيب، إنها عنيدة سيئة الخلق... أدعوها للطعام فلا تأكل، وعنادها سيقتضي على صحتها... فيناديها أبوها ويقول لها:

- ولك يا بنت ما هذا العناد؟ كلي وإلا كسرت رأسك!

فتتقدم لتأكل، فترى المرأة... تنتظر إليها من وراء أبيها نظرة الوعيد، وترى وجهها قد انقلب حتى صار كوجه الضبع فتخاف وترتد...

فتقول المرأة لزوجها، ألم أقل لك، إنها عنيدة تحتاج إلى تربية؟

فيهز رأيه، ويكتفي من تربيتها بضربها على وجهها، وشد أذنها، وطردها من الغرفة، ويكون ذلك عشاها كل عشية!

تذكر ماجد أخته فقام إليها فرفعا وضمها إلى صدره.

- مالك؟ لماذا تبكين؟ اسكتي يا حبيبتني؟

- جو عانة!

جو عانة؟ من أين يأتيها بالطعام؟ وقام يفتش... فأسعده الحظ فوجد باب غرفة الطعام مفتوحا، وعهده به يقفل دائما، ووجد على المائدة بقايا العشاء، فحملها إليها فأكلتها فرحة بها مقبلة عليها، كأنها لم تكن من قبل الابنة المدللة المحبوبة، التي لا يرد لها طلب لو طلبت طلب، ولا يخيب لها رجاء، وآلمه أن يراها تفرح إذا أكلت بقايا أختها وأبيها يسرقها لها سرقة من غرفة الطعام، وعادت صور الماضي فتدفقت على نفسه وطغت عليها ورجعت صورة أمه فتمثلت له، وسمعها تناديه... لقد تجسم هذا الخيال الذي كان يراه دائما ماثلا في نفسه، حتى رده إلى الماضي وأنساه

حاضره... ولم يعد يرى في أخته البنت اليتيمة المظلومة، وإنما يراها الطفلة المحبوبة التي تجد أما تعطف عليها، وتحبها...
ونسي دفتره الممزق، ومستقبله الضائع، وحياته المرّة، وطفق يصغي إلى نداء الماضي في أذنيه... إلى صوت أمه...
- قومي يا حبيبتي، ألا تسمعين صوت أمك، تعالي نروح عند ماما!
فأجفلت البنت وارتاعت، لأنها لم تكن تعرف لها أما إلا هذه المرأة المجرمة...
وخافت منها وأبت أن تذهب إليها. لقد كان من جناية هذه المرأة أنها شوّهت في نفس الطفلة أجمل صورة عرفها الإنسان: صورة الأم!
- تعالي نروح عن ماما الحلوة: أمك... إنها هناك في محل جميل: في الجنة... ألا تسمعين صوتها؟
وحملها بين يديه، وفتح الباب، ومضى بها... يحدوه هذا الصوت الذي يرنُّ في أذنيه حلوا عذبا، إلى المكان الذي فيه أمه!

* * * * *

وقرأ الناس في الجرائد ضحى الغد أن العسس وجدوا في المقبرة طفلة هزيلة في السادسة من عمرها، وولدا في الرابعة عشرة، قد حملا إلى المستشفى، لأن البنت مشرفة على الموت، قد نال منها الجوع والبرد والفرع، ولا يمكن أن تنجو إلا بأعجوبة من أعاجيب القدر، أما الغلام فهو يهذي في حمّاه، يذكر الامتحان، والدفتر الأسود، وأمّه التي تناديه، والمرأة التي تشبه الأفعى!